

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 «Економіка»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**на тему «Роль долара США у сучасній системі світогосподарських
відносин»**

Здобувача Чернишова Максима Романовича

**Науковий керівник: Савчук Наталія Володимирівна професор, доктор
економічних наук**

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри міжнародних фінансів

д.е.н., професор Мозговий О.М.

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Я.М.Столярчук

(підпис)

20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.М.Мозговий

(підпис)

20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Чернишов Максим Романович

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему:

Роль долара США у сучасній системі світогосподарських відносин

Тему затверджено наказом ректора Університету від "_22_" __02_ 2023 р .№ 345-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

праці вітчизняних і зарубіжних вчених.

—
План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні засади функціонування долара США
Розділ 2	Вплив долара США на світову економіку в рамках системи світогосподарських відносин
Об'єкт дослідження:	Сучасна система світогосподарських відносин.
Предмет дослідження:	Сукупність економічних процесів та закономірностей, що виникають у світі та впливають на роль та місце долара США у світовій економіці.

**Мета кваліфікаційної
бакалаврської роботи:**

Аналіз місця та ролі долара США в сучасній світовій економічній системі.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1

Дослідити теоретичні засади функціонування долара США, його історію становлення і статусу резервної валюти.

У розділі 2

Виявити вплив долара США на світову економіку, його місце в операціях міжнародних валютних ринків та ринку нафти.

**Завдання підготував
науковий керівник**

Н.В. Савчук

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«____» _____ 20__ р.

**Завдання одержав
здобувач**

М.Р. Чернишов

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«____» _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 51 сторінку, 10 рисунків, список використаних джерел з 47 найменувань.

«Роль долара США у сучасній системі світогосподарських відносин»

Об'єктом цієї роботи є сучасна система світогосподарських відносин.

Предметом дослідження дипломної роботи є сукупність економічних процесів та закономірностей, що виникають у світі та впливають на роль та місце долара США у світовій економіці.

Метою даної бакалаврської роботи є аналіз місця та ролі долара США в сучасній світовій економічній системі. Для досягнення цієї мети необхідно виконати наступні завдання:

- 1) Визначити особливості сучасного становлення долара США в системі світової економіки.
- 2) Розкрити хронологію подій, пов'язаних із формуванням долара США, з метою знаходження історичних паралелей з сучасним періодом.
- 3) Встановити причинно-наслідкові та функціональні зв'язки між сучасними фінансовими подіями та їх майбутніми наслідками.
- 4) Здійснити порівняльний аналіз переваг та недоліків долара США в порівнянні з іншими провідними світовими валютами.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Цінність роботи полягає в узагальненому дослідженні та комплексному розкритті місця та ролі долара США у системі світогосподарських відносин. В роботі відображено хронологію становлення долара США як резервної валюти та його сучасного положення в рамках світової економіки, а також сконцентровано увагу на майбутніх сценаріях розвитку світової валютної системи та її впливу на

економіку України. Врахування всіх потенційних векторів розвитку сучасної світової економіки дасть змогу детальніше прогнозувати її майбутнє, що сприятиме кращому розумінню країн світу рівня власної конкурентоспроможності.

Інформаційною базою дослідження є різноманітні джерела інформації, що включають наукові праці вітчизняних та зарубіжних дослідників, а також статистичні та фінансові звіти, які можна знайти на офіційних веб-сайтах Національних банків різних країн світу. Додатково, я використовував статистичні дані, які опубліковані на офіційних веб-порталах наддержавних організацій. Цей різноманітний набір джерел інформації допоміг отримати об'єктивну та комплексну картину для проведення аналізу та дослідження ролі долара США у сучасній системі світогосподарських відносин.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Ключові слова: долар США, світогосподарські відносини, валютний ринок, валютна система, резервна валюта, юань, євро, світові валютні резерви, резерви, світова торгівля, криптовалюта, ФРС, ВВП, частка, нафта, сектор, індекс.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача навчально-наукового інституту /факультету
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»
на тему:
**«Роль долара США у сучасній системі світогосподарських
відносин»**

Чернишова Максима Романовича

1. Актуальність теми: дослідження ролі долара США допоможе виявити його вплив на національні економіки і зовнішньоекономічні відносини різних країн. Це дозволить оцінити переваги та недоліки, пов'язані з такою домінантністю долара і можливі наслідки для стабільності та розвитку глобальної економіки
2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: представлена робота є самостійним дослідженням, яка виконана на підставі вивчення та обробки кількості статистичних та аналітичних джерел, в тому числі і іноземних. Заслугує на увагу дослідження долара США як резервної валюти, проведення порівняльного аналізу з іншими валютами. Також заслуговує на увагу розгляд автором питань, які пов'язані з функціонуванням та розвитком ринку нафти.
3. Наявність самостійних розробок автора: самостійні розробки автора в роботі є. Аналізуючи долар США як резервну валюту, автор порівняв його з іншими валютами, а також дослідив вплив долара на ситуацію на ринку нафти.
4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій. Одержані під час проведення дослідження результати дозволили автору сформулювати певні пропозиції і зробити конкретні висновки.

5. Наявність недоліків: В роботі є редакційні зауваження.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: робота відповідає вимогам щодо написання кваліфікаційної бакалаврської роботи і допускається до захисту перед екзаменаційною комісією.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор,
професор каф. міжнародних фінансів

Н.В.Савчук

(підпис)

(прізвище, ініціали)

“9” червня 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	10
Теоретичні засади функціонування долара США.....	13
1.1 Теоретичні погляди щодо функціонування світових валют.	13
1.2 Історія становлення долара США в якості світової резервної валюти.	22
1.3 Американський долар в порівнянні з іншими резервними валютами.	30
Вплив долара США на світову економіку в рамках системи світогосподарських відносин.....	35
2.1. Місце долара США в операціях міжнародних валютних ринків.....	35
2.2. Вплив долара США на ринок нафти.....	46
2.3. Трансформація світового економічного порядку за участі долара США. .	57
ВИСНОВКИ.....	63
Список Джерел	66

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. За останні десятиліття система світогосподарських відносин пережила чимало фундаментальних змін. Активний розвиток глобалізаційних процесів та перманентні структурні зрушення в світовій економіці та торгівлі є ключовими стимулами до перегляду власної зовнішньоекономічної діяльності країнами світу, міждержавними інституціями та регіонами загалом. Долар США виступає головною світовою резервною валютою і валютою для міжнародних транзакцій, що надає йому значний вплив на глобальну економіку. Розуміння ролі долара в системі міжнародних фінансів та торгівлі дозволить зрозуміти механізми, що впливають на стабільність та ефективність світової економічної системи.

Дослідження ролі долара США допоможе виявити його вплив на національні економіки і зовнішньоекономічні відносини різних країн. Воно також дозволить оцінити переваги та недоліки, пов'язані з такою домінантністю долара і можливі наслідки для стабільності та розвитку глобальної економіки.

З огляду на турбулентність у світовій економіці, розуміння ролі долара стає особливо важливим для формування стратегій і рішень урядів, міжнародних організацій та бізнес-суб'єктів. Аналізуючи вплив долара на рівень інфляції, фінансову стабільність, торговельний баланс та інші аспекти економіки, можна спрогнозувати можливі ризики та виклики, які пов'язані зі зміною ролі долара або виникненням альтернативних валютних систем.

Також слід враховувати, що світові валютні системи постійно еволюціонують, і дослідження ролі долара допоможе розуміти ці тенденції і потенційні наслідки для різних суб'єктів світової економіки.

Актуальність дослідження ролі долара США у сучасній системі світової економіки полягає в необхідності зрозуміти його вплив, наслідки та можливі шляхи подальшого розвитку для різних країн та міжнародних господарських відносин.

Мета й завдання дослідження. Метою даної бакалаврської роботи є аналіз місця та ролі долара США в сучасній світовій економічній системі. Для досягнення цієї мети необхідно виконати наступні завдання:

1) Визначити особливості сучасного становлення долара США в системі світової економіки.

2) Розкрити хронологію подій, пов'язаних із формуванням долара США, з метою знаходження історичних паралелей з сучасним періодом.

3) Встановити причинно-наслідкові та функціональні зв'язки між сучасними фінансовими подіями та їх майбутніми наслідками.

4) Здійснити порівняльний аналіз переваг та недоліків долара США в порівнянні з іншими провідними світовими валютами.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної бакалаврської роботи є сучасна система світогосподарських відносин.

Предметом дослідження кваліфікаційної бакалаврської роботи є сукупність економічних процесів та закономірностей, що виникають у світі та впливають на роль та місце долара США у світовій економіці.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Цінність роботи полягає в узагальненому дослідженні та комплексному розкритті місця та ролі долара США у системі світогосподарських відносин. В роботі відображено хронологію становлення долара США як резервної валюти та його сучасного положення в рамках світової економіки, а також сконцентовано увагу на майбутніх сценаріях розвитку світової валютної системи

та її впливу на економіку України. Врахування всіх потенційних векторів розвитку сучасної світової економіки дасть змогу детальніше прогнозувати її майбутнє, що сприятиме кращому розумінню країн світу рівня власної конкурентоспроможності.

Інформаційною базою для написання кваліфікаційної бакалаврської роботи слугують різноманітні джерела інформації, що включають наукові праці вітчизняних та зарубіжних дослідників, а також статистичні та фінансові звіти, які можна знайти на офіційних веб-сайтах Національних банків різних країн світу. Додатково, я використовував статистичні дані, які опубліковані на офіційних веб-порталах наддержавних організацій. Цей різноманітний набір джерел інформації допоміг отримати об'єктивну та комплексну картину для проведення аналізу та дослідження ролі долара США у сучасній системі світогосподарських відносин.

РОЗДІЛ 1

Теоретичні засади функціонування долара США.

1.1 Теоретичні погляди щодо функціонування світових валют.

У сучасному світі глобалізаційні процеси впливають на функціонування національних економік, тому співпраця між країнами є надзвичайно важливим аспектом зовнішньої діяльності. Однією з ключових складових цієї співпраці є світова валютна система, яка забезпечує ефективну торгівлю та переміщення капіталу та послуг на міжнародному ринку. Наявність дієвої світової валютної системи є вирішальним аспектом для успішного здійснення експортно-імпортних транзакцій та міждержавних трансфертів, а також розвитку різних суміжних галузей діяльності на світовому ринку. Для того, щоб забезпечити стабільність та надійність світової валютної системи, необхідно постійно аналізувати її функціонування та вдосконалювати її механізми регулювання.

За поглядами З. Луцишина валютну систему можна визначити як складну мережу економічних відносин, пов'язаних з використанням валют як засобу платежу та накопичення багатства в міжнародних господарських зв'язках [1]. Вона складається з різних елементів, таких як національні валюти, резервні валюти, міжнародні грошові одиниці, регулювальні механізми та умови взаємної конвертованості. Державно-правова організація валютних відносин також є важливим аспектом, який впливає на функціонування валютної системи в міжнародному масштабі. Крім того, валютний паритет та валютний курс відіграють важливу роль в регулюванні взаємин між різними валютами та забезпеченні стабільності світової валютної системи.

О. Лавріненко, подібно до З. Луцишина, визначає валютну систему як сукупність взаємовідносин, пов'язаних з обігом валют та валютних цінностей як в

межах країни, так і на міжнародному рівні, зокрема в контексті зовнішньоекономічної діяльності, а також як форму реалізації валютного порядку, що базується на дотриманні та використанні його основних принципів [2]. Це означає, що валютна система складається з економічних відносин, пов'язаних з обігом валют та їхньою конвертацією, з міжнародними розрахунками, а також з механізмів регулювання валютних відносин в рамках визначених принципів. Всі ці компоненти взаємодіють між собою та утворюють систему, що є важливим аспектом економічної діяльності країни.

Загально визнано, що світова валютна система - це складна мережа інструментів, механізмів та інститутів, які дозволяють здійснювати грошові трансакції між країнами та учасниками світової економіки. Дану концепцію підтримують економісти І. Д'яконова, М. Макаренко та Ф. Журавка, які вважають, що світова валютна система має суттєве значення для забезпечення функціонування глобальної економіки та міжнародної торгівлі. [3].

За дослідженнями С. Лукашенка, світова валютна система може бути визначена як комплексний механізм управління валютно-фінансовими відносинами між різними суб'єктами світового господарства [4]. Він розглядає суб'єкти світового господарства та суб'єкти глобальної валютної системи як взаємопов'язані, визначаючи їх як держави та інститути, що здійснюють регулювання валютних відносин на рівнях глобальному, регіональному і національному, а також суб'єкти господарської діяльності, такі як юридичні та фізичні особи, включаючи домогосподарства.

Відповідно до Н. Резнікової та М. Відякіної, міжнародна валютна система складається з комплексу правил, норм та інструментів, а також інституційного, політичного та економічного середовища, яке визначає забезпечення двох важливих глобальних благ: міжнародної резервної валюти та зовнішньої стабільності [5]. Я не можу не погодитися із поглядом вчених, що валюта будь-якої

країни чи валютного союзу може отримати міжнародний статус тільки в тому випадку, якщо іноземні інвестори виявляють бажання володіти активами, що деноміновані в цій валюті, тобто якщо ця валюта вважається стабільною.

Згідно з М. Ліфановою [6], світова валютна система є сукупністю правил і законів, які встановлюють діяльність центральних емісійних банків на міжнародних валютних ринках. Основну мету цієї системи М. Ліфанова вбачає у створенні стійкого фундаменту для довгострокового планування міжнародних торговельних відносин. У цьому є часткова збіжність із думкою Н. Резнікової та М. Відякіної [5].

За сучасними науковими підходами, концепція "світової (міжнародної) валютної системи" може бути розглянута з трьох різних позицій: з позиції зростання міжнародних господарських зв'язків; з позиції міжнародних договорів, що становлять форму організації валютних відносин; та з позиції організації грошового обігу та розрахунків за обґрунтуванням С. Терещенко [7].

У своєму дослідженні, Н. Кулішов розглядає світову валютну систему як функціональну форму організації валютних відносин між країнами [8]. Відповідно до цього погляду, розвиток світової валютної системи регулюється відповідними міждержавними валютними угодами, виконання яких забезпечується міжнародними валютно-фінансовими та банківськими установами та організаціями. С. Моїсєєв, з свого боку, розглядає світову валютну систему як закріплену в міжнародних угодах форму організації валютних відносин, що функціонують як самостійна система або обслуговують міжнародний рух товарів і факторів виробництва [9]. Обидва підходи відображають складний і взаємопов'язаний характер світової валютної системи, що регулюється міжнародними угодами і виконується спеціалізованими установами та організаціями.

Можемо констатувати, що науковці мають різні погляди на те, що є світовою валютною системою. В рамках цього дослідження слід розуміти її як комплекс взаємопов'язаних функціональних підсистем, які забезпечують валютні відносини в світовому господарстві і між економічними суб'єктами. За науковими дослідженнями, головними функціями світової валютної системи є

- 1) Регулювання міжнародних розрахунків.
- 2) Створення умов для розвитку міжнародного поділу праці та виробництва.

Зокрема, це означає забезпечення безперебійного функціонування її структурних елементів і здійснення перерозподілу ресурсів та міжнародного руху товарів і факторів виробництва [10].

Більш того, світова валютна система може бути розглянута як складна мережа взаємопов'язаних функціональних підсистем, що забезпечують не лише реалізацію валютних відносин у межах світового господарства, але й багато інших функцій. Зокрема, система забезпечує безперебійний платіжно-розрахунковий оборот, регулює та координує режими національних валютних систем, уніфікує та стандартизує принципи валютних відносин, регулює відносини між валютами та виправляє реальні диспропорції у платіжних балансах. Крім того, система визначає резервні продукти, форми їх створення та можливості використання для покриття диспропорцій платіжних балансів, забезпечує ефективне управління та погодження режиму валютного курсу. Зрозуміло, що така складна система відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та економічного розвитку світового господарства.

Як і будь-яка складна система, світова валютна система вирізняється загальною структурністю, а також великою кількістю складових її елементів. Підсумовуючи наукові підходи до розуміння такого поняття як світова валютна системи констатуємо, що вона в цілому являє собою складну організаційну систему

управління валютно-фінансовими відносинами, у фундаменті якої полягає відповідна взаємодія всіх її структурних елементів як таких. При аналізі теоретичних аспектів світової валютної системи важливо відзначити, що вона має свої характерні особливості та властивості, які мають бути виокремлені [3, 4].

Світова валютна система має ряд визначальних характеристик, що виявляються в її цілісності, складності, інтегративності, структурності, цільовій спрямованості, динамічності та інституційності:

1) Цілісність. Цілісність світової валютної системи проявляється у взаємозв'язку між її елементами, що призводить до впливу зміни будь-якого компоненту на інші компоненти та на систему в цілому.

2) Складність. Складність структури світової валютної системи передбачає наявність кількох підсистем, які взаємодіють між собою.

3) Інтегративність. Інтегративність світової валютної системи проявляється в тому, що системі в цілому притаманні властивості, відсутні у її елементів, і навпаки, елементи можуть володіти властивостями, яких не має система у цілому.

4) Структурність. Структурність світової валютної системи передбачає наявність окремих елементів, які є підсистемами з властивим тільки їм регулюванням.

5) Цільова спрямованість. Цільова спрямованість світової валютної системи полягає у спільній меті для всіх підсистем.

6) Динамічність. Динамічність світової валютної системи характеризується динамічними процесами в середині системи та можливістю швидко реагувати на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищах.

7) Інституційність. Інституційність світової валютної системи передбачає підпорядкованість нормам міжнародного публічного і приватного права.

Науковці акцентують увагу на важливості інституційного аспекту світової валютної системи. Особливістю її управління є неформальність, але на рівні Міжнародного валютного фонду, Світового Банку, неурядових організацій та нарад урядів забезпечується міжнародне валютне регулювання. Однак, основні результати цих інституцій подаються у формі рекомендаційних резолюцій, що не забезпечує чіткої структурної організації регулювання всієї системи, хоча відбувається безпосереднє регулювання окремих структурних елементів, які взаємодіють між собою.

У світовій валютній системі значну роль відіграє використання резервних валют. Загалом, резервна валюта є валютою держави, яку центральні банки інших країн використовують для формування та зберігання своїх офіційних золотовалютних резервів. Водночас, необхідно мати на увазі, що валюта може стати резервною лише у випадку, якщо випускаюча її країна має стабільну економіку та демонструє високий рівень розвитку [11].

Термін «резервна валюта» часто використовується як синонім терміну «світова валюта», оскільки обидва терміни мають багато спільного в поняттєвому плані. У цьому контексті, валюти, які виконують функцію резервних, мають відносно стабільний курс та можуть вільно конвертуватися у всьому світі. Безумовно, надання валюті статусу резервної надає певні переваги країні, такі як можливість здійснювати емісію без зміни власних золотовалютних резервів, але це також пов'язано з певними відповідальностями.

Резервні валюти відіграють важливу роль у забезпеченні міжнародного руху капіталу, обслуговуванні зовнішньоторговельних операцій та вираженні цін у

зовнішньоторгових угодах. Знову ж таки, роль резервної валюти залежить від рівня стабільності та економічного розвитку країни, яка її випускає [12]. У сучасній глобальній економіці валюти, які виконують роль резервних, включають долар США, євро, японську єну та англійський фунт стерлінгів.

Для того, щоб валюта могла бути визнана резервною, вона має вільно конвертуватися та мати стабільний курс. Також важливо, щоб країна-емітент мала розвинену банківську систему, страховий та фінансовий ринки, а також займала провідні позиції у міжнародній економіці і світовій торгівлі. Призначення валюти резервною дозволяє країні здійснювати емісію без зміни власних офіційних золотовалютних резервів.

Світова економіка сьогодні неможлива без резервних валют, які забезпечують функціонування світової валютної системи. Наразі найбільш відомою резервною валютою є долар США, який володіє непересічним статусом в світовій економіці. Багато країн світу утримують свої резерви саме у цій валюті, що призводить до «доларової залежності». Така залежність надає США можливість безстрокового кредитування національної економіки, оскільки інші країни нагромаджують резерви у доларах. Крім того, така залежність дозволяє США купувати більше товарів та послуг на зовнішніх ринках, ніж продавати, що може спричиняти хронічний дефіцит платіжного балансу. Таким чином, роль долара як основної резервної валюти є критично важливою для функціонування світової економіки.

Хоча в останні роки відбувається зростання значення євро та зростає роль юаня у міжнародній торгівлі, долар США все ще є найважливішою резервною валютою світу. Це пов'язано з тим, що основна частина розрахунків за енергоносії, зокрема нафтопродукти, здійснюється саме у доларах. Збільшення попиту на ці енергоносії, обумовлене зростанням світової економіки, автоматично збільшує попит на долари, що зміцнює курс цієї валюти. Крім того, долар США є основною

валютою для понад двох третин світового ринку високих технологій, що сприяє економічному розвитку [12].

Незважаючи на домінуючу роль долара США у світових розрахунках, існує інтерес до альтернативних варіантів вирішення питання світової валюти. Один з таких варіантів полягає у створенні єдиної грошової одиниці для кількох держав. У цьому контексті можна згадати приклад успішної валютної інтеграції в Європейському Союзі, що може бути перспективним варіантом для інших країн. Однак, необхідно враховувати різні економічні, політичні та інші фактори, що впливають на можливість та доцільність такого рішення.

Науковці вже багато років обговорюють можливість введення єдиної світової валюти, і ця ідея не є новою. У 2000-х роках розглядалося створення окремих валют для різних регіонів, таких як «амеро» для Північної Америки, «сукре» для Латинської Америки та «афро» для країн Перської затоки.

Проте існує впевненість у тому, що такий варіант на даний момент не є реалістичним, адже, наприклад, відмова від долару і перехід до «амеро» призведе до економічного, а як наслідок, і політичного колапсу по всьому світу, глобальної фінансової кризи.

Введення єдиної світової валюти, такої як амеро, може мати серйозні наслідки для світової економіки. Хоча деякі країни, зокрема США, можуть одержати певні переваги від цього рішення, загрози і недоліки переважають. Наприклад, введення амеро може призвести до втрати фінансової ліквідності в світовій економіці, а також до девальвації національних валют та загрози контролю над світовими фінансами. Крім того, зниження рівня життя в багатьох країнах може призвести до збільшення напруження та виникнення серйозних військових конфліктів [13]. Якщо цей сценарій реалізується, то всі країни світу, зокрема ті, чий золотовалютні запаси складаються з долара США, постраждають від цього. Таким

чином, введення єдиної світової валюти має бути ретельно обґрунтоване та розглянуте з усіх можливих сторін, щоб уникнути серйозних наслідків для світової економіки.

Вітчизняні експерти також притримуються думки, що об'єднання у єдину світову валюту є нереалістичним завданням. Головною перешкодою на шляху до цього є різні конфлікти інтересів між різними країнами та регіонами. Крім того, найбільш розвинені країни залишаються егоїстичними та диктують свої власні інтереси, і це перешкоджає створенню єдиної світової валюти у майбутньому. Отже, вважається, що таке об'єднання майбутнього є неможливим.

Можемо підсумувати, що світова валютна система являє собою складну структурну систему, що включає в себе взаємозалежні та пов'язані функціональні підсистеми. Ці підсистеми забезпечують функціонування валютних та світогосподарських відносин між суб'єктами господарювання, а також реалізують відносини щодо перерозподілу матеріальних та нематеріальних ресурсів для забезпечення міжнародного руху товарів та різноманітних факторів виробництва. Ключову роль у функціонуванні світової валютної системи відіграють світові валюти, такі як долар США, євро, японська єна та англійський фунт стерлінгів. Ці валюти використовуються для обслуговування різноманітних зовнішньоторговельних операцій, забезпечення міжнародного руху капіталу, перерозподілу матеріальних та нематеріальних ресурсів по світу та вираження обмінних курсів більшості валют інших країн.

1.2 Історія становлення долара США в якості світової резервної валюти.

Слово "долар" походить від назви монети XVI століття "Йоахімсталер", яку виготовляли біля копальні срібла в Йоахімсталі (Чехія). Поступово слово "Йоахімсталер" скоротили до "талера", а далі датчани створили слово "далер". Англійці змінили це слово на "долар". В різні часи словами "талер" та "долар" називали різні монети. У колоніальній Америці, наприклад, "доларом" називали іспанську срібну монету в 8 реалів. Коли уряд США прийняв власну валюту у 1785 році, то в основу було покладено долар. Перші долари були карбовані в США в 1794 році, а до того часу в обігу переважали іспанські монети [14].

Становлення долару США як світової резервної валюти має своє коріння в періоді відокремлення американських колоній від британського впливу, що відбувалося на території Сполучених Штатів Америки від 1775 до 1783 року. Найважливішою ідеєю, яка керувала Конгресом США в той період, було формування власної валюти, яка могла б фінансувати війну. В результаті, було створено континентальний долар, який відзначався емісією на суму 200 млн. доларів США. Проте, ця валюта була більше схожа на облігації, зі свободою конвертацією в іспанський долар.

Історія долара США як світової резервної валюти починається з 1792 року, коли Конгрес США вперше прийняв закон про стандартизацію валюти. Цей закон засновував долар як офіційну валюту США та встановлював золотий стандарт - кожен долар мав бути підкріплений золотом визначеної ваги. Проте на практиці цей стандарт був порушуваний, оскільки США часто виходили на зовнішньоринкові позики та розширювали свою валютну базу, не завжди відповідно до кількості золота, що володіли.

У XIX столітті, після промислової революції, сформувалася перша міжнародна валютна система на базі золотого монометалізму у формі

золотомонетного стандарту, де золото відігравало головну роль. За зразком Британської імперії, що зробила фунт стерлінгів конвертованим у золото в 1821 році, США зробили те ж саме з доларом Сполучених Штатів [15]. Золотий стандарт був офіційно закріплений міждержавною угодою на Паризькій конференції в 1867 році. Однак, ця система поступово зживала своє джерело через несумісність з масштабами господарських зв'язків і умовами регульованої ринкової економіки.

Після Першої світової війни відбулася криза світової валютної системи, яка призвела до валютного хаосу. З метою стабілізації ситуації, було встановлено золотодевізний стандарт, заснований на золоті та провідних валютах, що були конвертовані у золото [16]. Термін "девіз" з'явився для позначення платіжних засобів в іноземній валюті, які призначались для міжнародних розрахунків. Наступна валютна система була офіційно узгоджена на Генуезькій міжнародній економічній конференції в 1922 році, але вона також мала недоліки, які були успадковані від попередньої системи та додатково з'явилися. З початком світової економічної кризи у 1929-1933 роках, ця валютна система також була змушена почати припиняти своє існування.

Після закінчення Першої світової війни настала фінансова криза, яка тільки зростала. Долар США та фунт стерлінгів, які вже були ключовими валютами світу, стали жертвами Великої Депресії 1929-1933 років. У 1930 році відбулися кардинальні зміни в економічній політиці США. З метою стимулювання економіки, яка знаходилася в стані кризи, Федеральна Резервна Система США зменшила кредитну ставку з 6% до 4%. Додатково, були введені бюджетні гроші, спрямовані на підживлення економіки. Незважаючи на оптимізм економістів центрального банку США щодо самостійного відновлення економіки, прийнято перший протекціоністський закон, який передбачав значне підвищення митних ставок на імпортні товари. Це стало поширеною практикою у всьому світі, як країни намагалися захистити своїх виробників. Одночасно з цим, США стало

жертвою банкової паніки, коли вкладники розпочали вилучати свої внески, що загостило кризу фінансової системи. В результаті, до кінця року, рівень ВВП США скоротився на 9,4% порівняно з 1929 роком, а рівень безробіття зріс із 3,2% до 8,7% [17].

В 1932 році Депресія сягнула свого піку в США. Розміри ВВП стрімко скоротилися на 13,4%, що стало рекордним показником (відносно рівня 1929 року скорочення склало 31%). У зв'язку з цим рівень безробіття зріс до 23,6%, що сильно вплинуло на господарство країни. Вартість акцій промислових компаній США скоротилася на 80%, порівняно з 1930 роком. Обсяги інвестицій і міжнародної торгівлі суттєво зменшилися. Уряд прийняв низку антикризових законів і створив спеціальні організації для боротьби з кризою. У цей же час було підвищено податки, включаючи верхню ставку, яка зросла з 25% до 63%, що стало незвичайним кроком у мирний час.

Проте, в березні 1933 року, Федеральна Резервна Система розпочала спроби стабілізувати ситуацію шляхом підвищення конвертованості долара в золото та заборони експорту золота. Це призвело до встановлення плаваючого курсу долара, що дозволило державі регулювати ціну на золото за допомогою ринкових операцій. Однак, прийнятий в 1934 році Закон про запаси золота спричинив знецінення долара на близько 60%, зменшивши його золотий вміст до 0,888671 грам/дол. США.

Головного занепаду Генуезька валютна система зазнала вже в період Другої світової війни, тому абсолютно логічним була ідея про формування нової, більш сучасної та вигідної валютної системи. Уже в квітні 1942 року розпочалась розробка нової валютної системи, щоб запобігти можливим потрясінням, подібним валютній кризі 30-х років. На міжнародній конференції, яка відбулася 22 липня 1944 року в Бреттон-Вудсі (США), були затверджені ключові принципи нового міжнародного валютно-фінансового устрою, відомого як Бреттон-Вудська система.

Під тиском США в цілому та представника Міністерства фінансів США Г. Уайта, був прийнятий доларовий стандарт як міжнародна валютна система, що базується на пануванні долара. Вводився золотодевізний стандарт, що базувався на золоті та двох резервних валютах – доларі США та меншої мірою фунті стерлінгів. Також було встановлено співвідношення долара до золота, а саме 35 доларів за унцію, в той час як інші держави були зобов'язані фіксувати власні валютні ціни за долларом, а головним інструментом стало втручання на валютний ринок для підтримання цих відносин. Долар став єдиною валютою, конвертованою в золото, та був використаний як база для валютних паритетів, міжнародних розрахунків, валюти інтервенції та резервних активів. Таке становище долара зумовило економічну перевагу США та знизило конкурентоспроможність їхніх конкурентів. Так доллар США стає ключовою резервною валютою світу.

Долар США здобув широку популярність в післявоєнний період завдяки надзвичайному попиту на продукцію з боку країн Європи, що перебували в стані руїни. Цей попит призвів до збільшення кредитного боргу деяких європейських країн, що потребували великих грошових сум для закупівлі товарів, в той час як капітал непрохідно відпливав з США. Навіть після поліпшення економічного становища в Європі після 1950 року, доллар не втрачав своєї популярності, оскільки країни продовжували утворювати свої валютні резерви саме в доларах США. Це вело до подальшого зростання попиту на долари, особливо через те, що економіки почали зростати, життя поживавилось і країни Європи продовжували прагнути мати валютні резерви в доларах.

Необхідність збільшення валютних резервів, зокрема золота та доларів, була неоспоримою умовою успішного функціонування золотовалютного стандарту, який регулював міжнародні платіжні операції. Підтримка належних співвідношень між золотими та валютними резервами відігравала критичну роль у забезпеченні стабільності світової торгівлі та уникненні небажаних наслідків дестабілізації

фіксованих валютних курсів. Брак резервів, в тому числі доларів, фунтів та золота, заважав нормальному функціонуванню світової економіки та знижував рівень торгівлі, тоді як надлишок резервів призводив до відхилень у валютному курсі та збільшував ризики дестабілізації валютних ринків.

Уряд США стикнувся зі значним дефіцитом платіжного балансу та переповненням доларів у нових могутніх країнах світу, яке було зумовлено значним попитом на долар для формування валютних резервів. У відповідь на це, уряд прийняв ряд заходів, зокрема заборонив громадянам США зберігати долари за кордоном та утворив спеціальні фонди для викупу доларів без використання золота. Однак, така діяльність призвела до дефіциту зовнішньоторговельного балансу США, що вирівнювався додатковою емісією валюти. Незважаючи на це, обсяги доларів в обороті зросли з 1949 року на 17 млрд. доларів, до 40 млрд. доларів. Проте, кількість золота в національних резервах зменшилась з 25 млрд. доларів у 1949 році до 11 млрд. доларів у 1970 році.

В цілому: економічна, енергетична та сировинна світові кризи 60-х років дестабілізували Бреттон-Вудську систему. Можна констатувати, що розвалом третьої валютної системи послужив недовік резервних коштів [18].

У результаті постійного зростання дефіциту платіжного балансу США та неефективних спроб збереження золотодоларового стандарту, США, Європейські країни та Японія знайшлись в непростій ситуації. Це призвело до утворення нової світової валютної системи, яка була сформована в результаті реформ. Президент Р. Ніксон змушений був вжити надзвичайні заходи для збереження валютної стабільності у зв'язку з неможливістю конвертування долара у золото без серйозних втрат власних резервів. 15 серпня 1971 року він був змушений призупинити конвертованість долара в золото, що призвело до негативного впливу на валюту та загальну стабільність валютної системи.

Можна виділити наступні етапи формування цієї нової системи:

- 1) У грудні 1971 року відбулася важлива подія в історії світової економіки - Смітсонівська угода. На зустрічі "групи десяти" у Вашингтоні було прийняте рішення про ревальвацію валют основних індустриальних держав відносно долара з фіксованим паритетом. Офіційна ціна золота на той момент становила 37-38 доларів за унцію, і фактично دلار був девальвований на 7,66%. Ця угода мала важливий вплив на стабільність світової валютної системи та допомогла зберегти її функціонування в наступні роки.
- 2) У березні 1973 року Японія та країни Європи змушені були припинити дотримуватися фіксованих обмінних курсів, оскільки їх валюти стали занадто сильними в порівнянні з долларом США. З цього моменту курси валют перестали бути фіксованими та стали формуватися на основі попиту та пропозиції на валютному ринку.
- 3) 1975 р. – провідні країни досягли неформальної угоди про скасування офіційної ціни на золото.
- 4) На міжнародній конференції країн членів МВФ у м. Кінгстоні на Ямайці, що відбулася 8 січня 1976 року, було офіційно закріплено зміни, які вже існували на практиці. Угода про нові умови формування міжнародної валютної системи була прийнята у вигляді поправок до статуту МВФ. Ця нова модель, яку згодом назвали Ямайською валютною системою, встановила нові правила гри у світовій економіці [19].

В 1980-их роках під час економічного спаду США активно привертала іноземний капітал, завдяки високій комерційній ставці відсотка банків. З 1983 року почалась перевага припливу капіталу над відтоком з країни, особливо приватних інвесторів, які складали 90% від загальної кількості інвесторів. Це призвело до зміни статусу США з чистого експортера на чистого імпортера іноземного

капіталу. Однак, згодом ця ситуація стала проблемою, оскільки країна почала відчувати необхідність у постійному припливі іноземного капіталу.

В епоху президентства Рональда Рейгана долар США укріпив свої позиції, а в 1985 році його курс до основних валют досяг максимального значення. В той період американська економіка переживала розквіт, який викликав кардинальні перетворення та модернізацію всієї економічної системи, перехід на більш високий рівень продуктивності та ефективності праці і т.д.

Наступні п'ять років характеризувалися активними структурними змінами у світовій валютній системі, курси валют повсякчас змінювалися та урівнювалися зацікавленими в цьому країнами.

Від кінця 1991 року до початку 1993 року сталася серйозна криза на валютних ринках, яка сильно вплинула на всю світову валютну систему. Один з основних механізмів - "валютна змія", який був створений в 1972 році для підтримки взаємних коливань валютних курсів, виявився ключовим чинником такої кризи. Проте, у подальшому фінансова глобалізація набирала все більшого оберту, а міжнародні потоки капіталу збільшувались в геометричній прогресії. Американська економіка стала головною точкою притоку міжнародних ресурсів завдяки своєму підйому. На підтримку такого розвитку було кілька причин, зокрема нестабільність економік деяких європейських країн та Японії порівняно зі стійким підйомом США. Також, спостерігався приплив капіталу до США саме на ринки цінних паперів з фіксованим доходом, що спричиняв закріплення долара в світовій валютній системі. У першій половині 2000-х років ринок цінних паперів мав все більш вплив на курс долара США. Був відмічений бум ринку, особливо високотехнологічних компаній, на тлі високого зростання їхніх котирувань.

У сучасному світі долар є ключовою валютою у світовій валютній системі, і він використовується як резервна валюта для зберігання резервних коштів

центральними банками багатьох країн. Більшість країн також визначає долар як національну валюту.

Історія долара включає в себе чимало перетурбацій, таких як фінансові кризи та геополітичні конфлікти. Наприклад, фінансова криза 2008 року стала серйозним випробуванням для долара чи COVID-19, через який відбулась найбільша емісія долара за останні 20 років, чи навіть економічні негаразди, які ми можемо спостерігати наприкінці 2022 – початку 2023 років. Однак, він глобально не втрачає позицій.

Зараз долар має всі шанси продовжувати займати провідну позицію у світі, як одна з головних валют, враховуючи його значення як резервної валюти.

1.3 Американський долар в порівнянні з іншими резервними валютами.

Загальновідомо, що резервну валюту світу, якою є долар США, використовують центральні банки багатьох країн для зберігання своїх резервних коштів [20]. Долар США займає ключову позицію у світовій економіці як головна валюта для здійснення міжнародних фінансових транзакцій та валюта-якір для багатьох курсів валют. Більшість країн світу утримують свої резерви у доларах, дозволяючи США здійснювати безстрокове кредитування своєї національної економіки завдяки нагромадженню резервів у доларах у центральних банках інших країн. Крім того, долар США використовується як офіційна валюта в 16 країнах, включаючи США, та має суттєві обсяги використання для торгівлі стратегічно важливими ресурсами, такими як нафта. Отже, можна зробити висновок, що долар США займає значну позицію в світовій економіці та є важливою резервною валютою для багатьох країн світу.

Долар США має довгу історію в якості провідної світової валюти, яка використовується для міжнародних фінансових транзакцій та як резервна валюта центральних банків багатьох країн. Долар також є офіційною валютою в багатьох країнах, включаючи США. Це створює суттєвий попит на долар, особливо у торгівлі нафтою, що є ключовим фактором для забезпечення позицій долара на світових ринках. Відмова від долара може мати серйозні наслідки для країн, які прив'язують курси своїх валют до долара, тому така ситуація мало для кого є бажаною.

В сучасній світовій економіці відбувається заміщення долара США в міждержавних транзакціях і посилення конкуренції з іншими резервними валютами. Китай, серед інших країн, виступає на користь перегляду ролі світових валют, запропонувавши створення нової міжнародної резервної валюти у формі спеціальних бонів Міжнародного Валютного Фонду, які включають долари, євро,

фунти, єни та можливо китайські юани. Головними конкурентами долара США є євро, китайський юань, британський фунт стерлінгів, японська єна та швейцарський франк. Розуміння конкурентоспроможності кожної з цих валют важливо для подальших трансформацій світової економіки [21].

Важливо зазначити, що деякі світові валюти почали втрачати свою популярність і стійкість. Фунт стерлінгів, який колись був дуже впливовою валютою, зараз не має такої високої позиції. Але тим не менш фунт стерлінгів, зберігає за собою роль резервної валюти з огляду на розвинуту в усьому світі банківську мережу цієї країни. Швейцарський франк також не має широкого застосування в міжнародних розрахунках. Японська єна також втрачає свій вплив, зокрема через конкуренцію з боку китайського юаню. На сьогодні, головними суперниками долара США на міжнародній фінансовій арені є євро та китайський юань.

Євро постає на даний момент у світовій фінансовій системі як один з конкурентів долара за роль світової резервної валюти. Завдяки загальній економічній могутності країн Західної Європи, євро мало всі необхідні передумови для того, щоб витіснити долар зі світового лідерства. Однак, хоча євро швидко стало другою валютою у світі, воно все ще програє американському долару через кілька вагомих причин. По-перше, недостатній обсяг валюти в обороті є однією з найбільших перешкод для євро. Загальної кількості євро просто недостатньо для ведення зовнішньоторговельних операцій у цій валюті. Незважаючи на всі зусилля Європейського Центрального Банку збільшити обсяги євро у обороті, цього недостатньо для конкуренції з долларом. Крім того, неконтрольована емісія валюти може викликати невдоволення у багатьох країнах ЄС, оскільки кожна країна має власну політику цін. Інфляція, яка є наслідком такої діяльності, також може бути неприйнятною для багатьох країн. Це обмежує можливість ЄЦБ проводити політику кількісного пом'якшення.

Євро стикається з багатьма проблемами, що залежать від економічного стану всього Євросоюзу та його країн-членів. Незважаючи на те, що локомотив Європейського Союзу, Німеччина, має серйозне зростання власної економіки, загальні темпи економічного зростання все ж залишаються низькими. Крім того, банківська система Єврозони знаходиться під постійним тиском. Також ми мали змогу наочно побачити залежність Європейського Союзу від російських енергоносіїв, що також відображається і на самій валюті, адже енергетична залежність від авторитарних режимів робить цю залежність як таку елементом політичного тиску. У цьому ми могли переконатися у кінці літа – початку осені 2022, коли курс євро відносно долара доволі сильно знизився.

У порівнянні з євро, долар США краще справляється з подібними проблемами, оскільки Федеральна Резервна Система значно швидше реагує на всі зміни у світовій економіці. Загальна надійність європейської валюти постійно знаходиться під впливом економічних негараздів. Наприклад, боргова криза Греції, яка, разом з Ірландією, негативно вплинула на загальну економічну стабільність всього Євросоюзу, спричинивши європейську боргову кризу.

Згідно з графіком, курс євро відносно американського долара зазнав значного падіння під час активної фази цієї фінансової кризи, яка тривала з 2014 року. Крім того, вплив Brexit на всю фінансову систему Євросоюзу також призвів до поступового падіння курсу євро у період 2018-2020 рр.

Ці фактори є головними перешкодами для всесвітнього поширення євро. Крім того, Європейський Центральний Банк ніколи не проявляв амбіцій з точки зору зрушення долару з світового валютного Олімпу.

Паралельно з конкуренцією європейської валюти з долларом США, на сході Азії стрімке зростання переживає валюта Китаю – юань. Економіка цієї країни набирає обертів з початку тисячоліття. В період сучасної фінансової кризи, Китай

має всі шанси для того, щоб закласти успішний фундамент боротьби власної валюти з американським доларом за роль світової резервної валюти. Це дало б змогу владі держави краще контролювати власну економіку та мати більший вплив на весь Азійсько-Тихоокеанський регіон.

За останні роки китайський юань зазнав певного зростання в світовій економіці. Основним фактором, що сприяло цьому, було присвоєння йому статусу резервної валюти Міжнародним валютним фондом у 2015 році. Крім того, влада Китаю активно працювала над розвитком економіки країни, зокрема, встановлюючи прив'язку курсу юаню до курсу долара США. Це дозволило збільшити експорт китайської продукції і підвищити загальний рівень життя населення. Однак, такі заходи стали причиною напруги в торговельних відносинах між Китаєм і США. Незважаючи на це, юань все ще залишається однією з найбільш використовуваних валют у світі.

Китайська влада прагне збільшити роль своєї валюти на світових ринках і полегшити торгівлю юанем. Однак, для цього потрібно лібералізувати власні ринки капіталу, що вимагало МВФ. Це змусить китайський центральний банк постійно послаблювати прив'язку валютного курсу юаня до долара США. За очікуваннями експертів, в майбутньому Китай може повністю перестати здійснювати цю прив'язку та перейти до режиму націлювання на інфляцію, що дозволить валютному курсу вільніше коливатись. Це може призвести до зменшення впливу долара США в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, оскільки країни будуть орієнтуватись на китайський юань. Це допоможе закріпити позиції юаня на світовій фінансовій арені.

Проте, перш ніж стати ключовою світовою валютою, юань спершу має закріпити власні позиції у якості резервної валюти. Також важливим є те, що вдала Китаю намагається вивести юань на міжнародний рівень за допомогою інвестицій у різні країни. Це є дуже важливим фактором для розповсюдження валюти по світу.

Але на додачу до проблем, що були описані вище, також слід додати доволі вузький ринок облігацій як такий, що на пряму впливає на попит на юань, а як наслідок, і на вплив цієї валюти на глобальну економіку [22].

Можемо констатувати, що є певні ознаки того, що долар США може втратити нинішню ступінь впливу в світовій економіці та фінансовій системі внаслідок зростаючої конкуренції з інших світових валют, зокрема китайського юаня. Хоча долар досі займає провідні позиції, його майбутнє стає все більш неоднозначним. Водночас, євро також не можна назвати провідною валютою, хоча вона має свій вплив. Щоб зберегти своє лідерство, США повинні звернути увагу на ті регіони, де вони поступово втрачають свою владу, зокрема в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, де нарощуються обороти китайського юаня.

РОЗДІЛ 2

Вплив долара США на світову економіку в рамках системи світогосподарських відносин.

2.1. Місце долара США в операціях міжнародних валютних ринків.

Долар США, протягом численних десятиліть, визнається символом економічної стабільності, безпеки та процвітання. США забезпечують фундаментальну основу глобальної економіки, займаючи вагомe місце в світовій фінансовій системі. Велике число світових цін встановлюється в доларах США, а курси багатьох країн пов'язані з курсом долара, частково або повністю. Цей значний вплив долара США на світову фінансову та економічну арену надає великої актуальності та значущості дослідженню безпосередньої ролі долара в контексті функціонування економіки в цілому, а також ролі США та їх валюти у цій складній структурі [35].

У міжнародних валютно-фінансових операціях долар США грає ключову роль, яка визначається регулюванням і емісією цієї валюти. Цікаво відзначити, що сьогодення ситуація полягає в тому, що саме Федеральна Резервна Система (ФРС), а не держава, яка випускає цю валюту, має контроль над випуском однієї з найважливіших світових валют. ФРС виконує функції центрального банку та діє в інтересах американської економіки, незважаючи на те, що вона не підпорядковується урядовим органам. Законодавчо ФРС є державною структурою, але має елементи приватності. Один з аспектів її діяльності, що підконтрольний державі, - це призначення голови, якого здійснює сучасний президент США на 14-річний термін.

Додатково, можна відзначити, що Сполучені Штати Америки практично не володіють власною валютою. Для отримання своєї валюти державі необхідно

проводити емісію облігацій. Федеральна Резервна Система, в свою чергу, випускає банкноти та надає їх державі як позику під заставу цих облігацій. Після закінчення відведеного терміну держава викуповує свої облігації у ФРС, повертаючи суму боргу разом з накопиченими відсотками. Це означає, що практично всі повноваження щодо долара та його ролі в національній та світовій економіці зосереджені в Федеральній Резервній Системі.

У світлі сучасного стану міжнародної фінансової системи, незаперечною є надзвичайна сильність позицій долара США. Фактично, долар є безсумнівним "гегемоном" у більшості секторів світової економіки, будь то приватний чи державний сегменти. Навіть більше, долар активно використовується у всіх трьох ключових функціях грошей: як засіб накопичення, засіб обігу та міра вартості.

Після припинення Бреттон-Вудської системи у 1973 році, роль долара в довгостроковій перспективі значно зміцнилась. Це призвело до деякого здивування серед експертів, оскільки відмова від фіксованого обмінного курсу долара та його від'єднання від золота теоретично повинні були призвести до зменшення попиту на цю валюту. Однак, сучасна фінансова система характеризується широким застосуванням плаваючих обмінних курсів валют. За цим необхідною життєвою вважається прив'язка власних обмінних курсів до долара США. Це безсумнівно свідчить про вирішальну роль цієї валюти у глобальній валютній системі [36].

Навіть після створення євро та єврозони, долар США не втратив своєї ваги в міжнародній фінансовій системі. Хоча євро стало впливовою валютою у Європі, зовнішньоекономічна діяльність все ще проводиться переважно в доларах США. Навіть після боргової кризи в Європі в 2010-их роках, долар США продовжував зміцнювати своє становище і відігравати важливу роль у міжнародних фінансах. Варто також відзначити важливу роль долара у міжнародній торгівлі. Обмінні курси валют мають прямий вплив на ключові економічні показники країн, які зайняті зовнішньоекономічною діяльністю, такі як

торговельний баланс, попит та пропозиція, інфляція і т.д. Для глибшого розуміння, варто розглянути дві важливі концепції впливу обмінних курсів на світову торгівлю. За першою концепцією, ціни товарів при торговельних операціях залишаються стабільними відносно валюти, у якій вони вироблені. Якщо валюта поступово дешевшає, це призводить до зростання вартості імпорту порівняно з експортом, що збільшує конкурентоспроможність внутрішніх товарів та послуг. Інша концепція, навпаки, передбачає фіксацію цін до валюти країни-реципієнта товарів. У цьому випадку, зростання обмінного курсу призводить до зростання вартості експорту в порівнянні з імпортом, що робить товари дорожчими і менш конкурентоспроможними. Головною ідеєю обох концепцій є те, що обмінний курс між валютами цих країн визначає основу для здійснення торгівлі між ними. Таким чином, враховуючи вплив обмінних курсів на світову торгівлю, можна зрозуміти значення долара США як головної валюти у цьому контексті [37].

В сучасному світі обидві концепції, на жаль, рідко застосовуються. Більшість торговельних операцій проводяться у провідних валютах, серед яких домінує долар США. Це підтверджується статистикою: обсяг контрактів, де ціни встановлюються в доларах, перевищує обсяги імпорту з США у п'ять разів, в той час як євро використовується лише в 1,2 рази більше. Це свідчить про широке використання долара, навіть у тих торговельних операціях, де США не бере безпосередню участь. Досить цікаво, що більше третини експорту з країн ЄС позначається в доларах, хоча лише 20% цього експорту належить до США, а понад половина імпорту також оплачується в доларах. Це дозволяє країнам уникнути коливань у зовнішньоекономічній діяльності, оскільки ціни стабілізуються відносно стійкого долара. Наприклад, торгівля між Аргентиною та Індією проводиться в доларах США, а не в національних валютах цих країн. Така практика не піддається впливу на валютний курс між ними і дозволяє стабілізувати торговельний баланс.

В контексті актуальності цих трьох концепцій у світовій валютній системі, цікавою є аналізна робота Міжнародного Валютного Фонду, яка була опублікована в березні 2020 року. Основна мета цього дослідження полягала у вивченні практичності кожної з концепцій на основі аналізу більш ніж 2000 торговельних пар протягом останніх 30 років з використанням даних UN Comtrade, що охоплюють торгівлю товарами та послугами між країнами світу.

Це цікаве дослідження підкреслює важливість валютного курсу долара для світової торгівлі, оскільки він впливає на ціни, а також на обсяги експорту та імпорту. Після детального аналізу впливу курсу долара та глобальних процесів експерти приходять до висновку, що близько 80% змін у цінах імпорту безпосередньо залежать від коливань курсу долара, тоді як лише 20% залежать від співвідношення вартості валют країн, які здійснюють зовнішньоторговельні операції [38]. Знецінення будь-якої національної валюти призводить до підвищення цін на імпортовані товари, збільшується попит на місцеві товари та зростає рівень інфляції. Крім того, чим більша залежність імпорту від цін в доларах, тим більшу роль відіграє долар у загальній економічній ситуації в країні або регіоні.

Внаслідок впливу долара на світові ціни, його значущість для глобальної торгівлі неминуче проявляється. Вчені, здійснивши аналіз, підрахували, що зміцнення долара на 1% може призвести до скорочення загального обсягу світової торгівлі більш ніж на 0,5% протягом року. При цьому, вплив на імпорт США буде незначним, оскільки ціни для споживачів залишаться майже незмінними. Однак, що стосується експорту, ситуація виглядає інакше. Зростання цін на імпортовані товари буде відчутним у всьому світі, особливо коли ці товари є постачальниками для США.

Отже, яким чином долар США зумів набути такої потужності та впливу, а також продовжує залишатися ключовою валютою у світовій торгівлі? Спершу, це може бути пояснено швидким розвитком глобалізаційних процесів та зростанням

ролі глобальних ланцюжків створення додаткової вартості. У сучасній світовій економіці країни активно займаються зовнішньоекономічною діяльністю з партнерами з інших регіонів світу. Крім того, спостерігається тенденція переходу від простого експорту власної продукції до участі в складних ланцюгах створення додаткової вартості, де країни залучаються до накопичення різноманітних логістичних та технологічних особливостей виробництва. При такій діяльності фінансову роль відіграє саме долар США, що забезпечує стабільність при розрахунках. Більше того, багато Центральних банків прив'язують курси своїх валют до долара, що підкреслює взаємозалежність світової економіки та залежність фінансової системи від стабільності та успіху долара США [39].

У закріпленні сучасної ролі долара США також відіграє важливу роль процес глобалізації світової фінансової системи, при якому державні інституції та приватні інвестори постійно збільшують свою участь у міжнародному фінансовому ринку, використовуючи американську валюту. Навіть при зростанні популярності місцевих валют на локальних фінансових ринках, долар США все ще проникає на внутрішні ринки країн світу, впливаючи на світову фінансову систему. Обсяг доларового фінансування значно перевищує ринки його головних конкурентів, таких як юань та євро.

В світовій економіці спостерігається тенденція до зростання використання національних валют у державних запозиченнях, хоча в приватному секторі домінує долар США. Центральні банки активно використовують долар як резервну валюту для забезпечення стабільності відносно коливань валют [40]. Зростання попиту на безпечні активи, особливо у зв'язку з економічним розвитком Азії, сприяє закріпленню ролі долара як провідної світової валюти. Казначейські облігації США є надійним і розвинутим варіантом збереження фінансових активів, набагато переважаючи облігації інших країн, таких як Китай, Японія чи Німеччина.

Унікальними трендами, що впливають на світову фінансову систему та торгівлю, є зменшення залежності від девальвації національної валюти як інструменту стимулювання економіки через доларизацію фінансових потоків. Фінансові кризи збільшують попит на стабільні та надійні інвестиційні інструменти, зокрема американські казначейські облігації, що сприяє закріпленню курсу долара. У довгостроковій перспективі країнам було б вигідно збільшити кількість надійних інвестиційних інструментів, щоб задовольнити попит на накопичений капітал, тим самим зменшуючи залежність від доларизації та підвищуючи надійність національних економік.

В новому десятилітті можлива невпевненість для американського долара, незважаючи на його значущість і вплив на світову фінансову систему. Глибокі зміни на міжнародних фінансових ринках, спричинені глобальною економічною кризою, можуть негативно позначитись на позиціях долара США. Наприклад, пандемія коронавірусу та її наслідки мали призвести до зміцнення долара на світовому ринку, але фахівці вказують на зменшену активність в інвестиційній сфері та зростаюче відмову від використання долара для розрахунків. Деякі країни проявляють небажання продовжувати здійснювати операції в національній валюті США і виявляють перевагу іншим світовим валютам. Проте варто зауважити, що хоча частка долара та його позиції у міжнародних розрахунках дещо і знизилася, проте на сьогодні серйозних підстав вважати, що відбудеться заміна головної валюти світу немає [42].

Одним з індикаторів такого спаду ролі долара США може слугувати частка долара у світових золотовалютних резервах за роками.

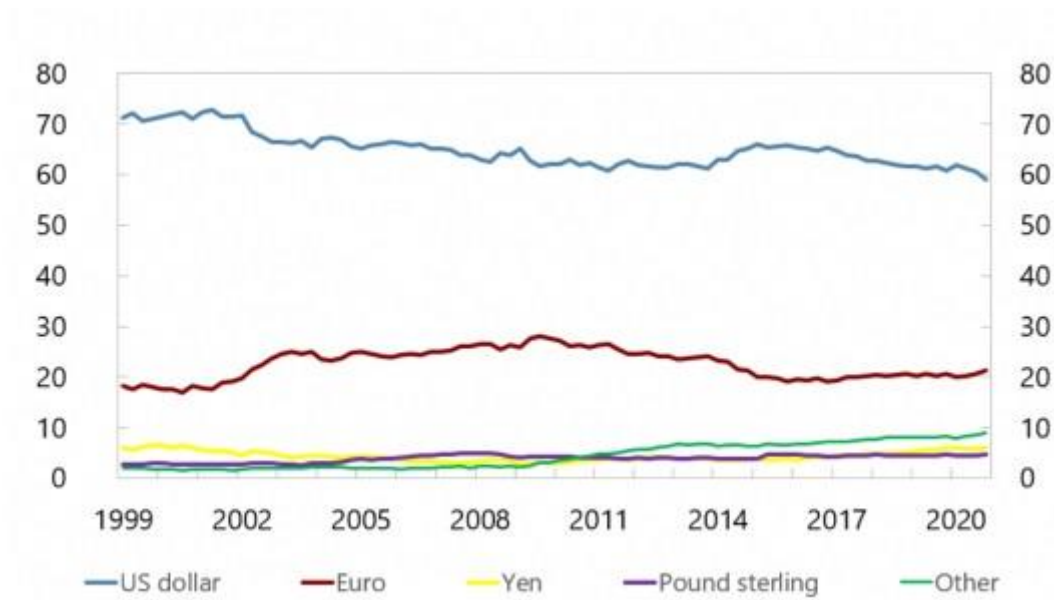

Рисунок 2.1 - Частка долара США у світових валютних резервах за роками

Як ми бачимо поступово ця частка знижується. Якщо у 1999 році вона складала 71,0%, то у 2020 році вже близько 59,7%, а станом на 2022 рік вже близько 58,36%. На сьогоднішній день співвідношення резервів виглядає наступним чином:

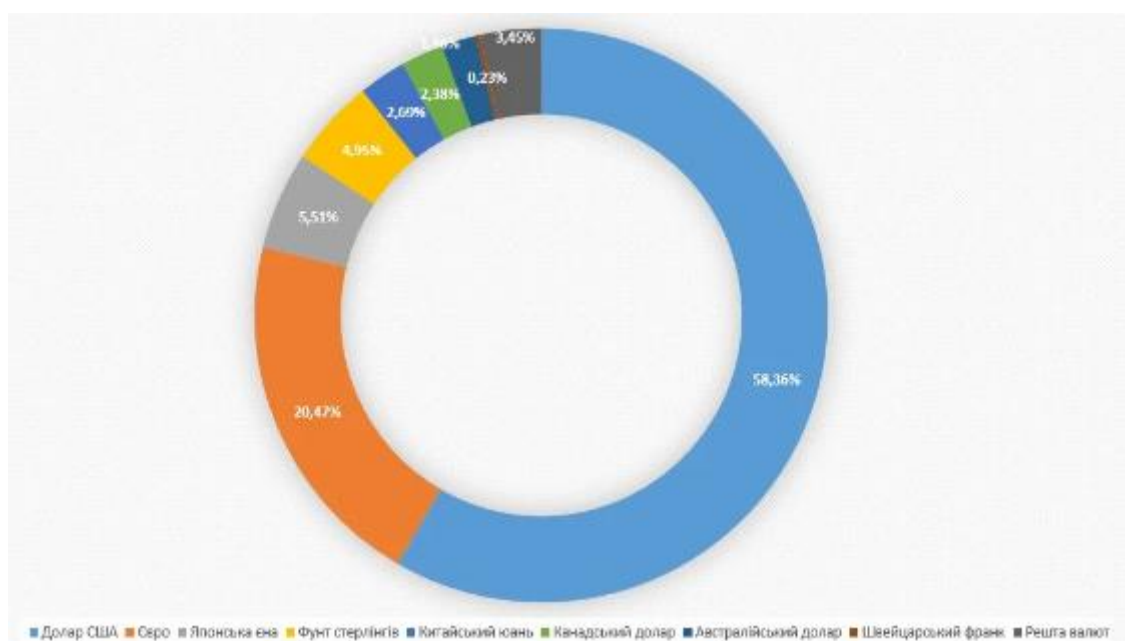

Рисунок 2.2 - Світові розподілені валютні резерви

Необхідно відзначити, що вплив долара на світову торгівлю виявляється під загрозою через спроби провідних країн обмежити свою залежність від американської валюти. Цей тренд посилюється в тому числі шляхом створення економічних союзів та угод, які спрямовані на зменшення використання долара в міжнародних розрахунках.

Один з прикладів таких ініціатив - угода про Всебічне регіональне економічне партнерство (ВРЕП) в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Ця угода має на меті розкриття економічного потенціалу країн-учасниць та сприяння зростанню торговельних зв'язків між ними. Однак, додатковим аспектом цієї угоди є поступове зменшення залежності від долара шляхом використання національних валют у міжнародних розрахунках. Експерти вбачають в цьому руху зменшення сенсу використання долара для країн-учасниць ВРЕП. Це може призвести до певного падіння світових позицій долара США і покласти під загрозу його досі провідну роль у світовій фінансовій системі. Вже зараз умовний Китай намагається збільшити роль та частку юаню у розрахунках в рамках Азійсько-Тихоокеанського регіону. Також Китай робить далекоглядні спроби інвестування в Африканський континент, що в майбутньому також може призвести до збільшення частки юаню у світових розрахунках.

Деякі науковці вважають, що майбутнє американського долара та світової фінансової системи також залежить від глобального розповсюдження та активного розвитку криптовалют, зокрема біткоіна, який займає провідну позицію. Науковці, що дотримуються цієї думки, розглядають майбутню роль криптовалют як платіжних засобів. Проте я переконаний, що на сьогодні криптовалюти є виключно спекулятивним інструментом, а висока волатильність не дозволить їм стати повноцінними платіжними засобами, принаймні зараз. Висока волатильність буде впливати на попит з боку потенційних бажаючих використовувати криптовалюти

як платіжний засіб, що згодом не дозволить цьому відбутися. Хоча, безперечно, в умовного біткоїна є і свої плюси, основним з яких є той факт, що його може бути вироблено лише певну кількість, що фактично нівелює таке поняття як інфляція, але знову ж таки висока волатильність і більшою мірою підкріпленість лише попитом як таким не дозволяє розглядати біткоїн та інші альткоїни як повноцінний платіжний засіб, а не спекулятивний інструмент. Спроби ж деяких компаній вводити оплату через криптовалюти на сьогодні виглядає як звичайні PR-компанії.

Рисунок 2.3 – Ринкова капіталізація криптовалют 2013-2023

Рисунок 2.3 ілюструє всі тези, що були наведені вище – поступове зростання, проте тотальна циклічна волатильність, що не давало б ніяких гарантій в рамках міжнародних розрахунків і збільшувало б ризики як імпортерів, так і експортерів. Окрім того, голова ФРС США Джером Пауелл вважає, що біткоїн не зможе замінити та витіснити долар. Причиною цього він виділяє високу волатильність біткоїна, яка не дасть можливості використовувати його в якості корисної валюти. Розглядати біткоїн та інші криптовалюти в якості засобу збереження просто неможливо через високу турбулентність їх курсів.

Незважаючи на різноманітні фактори, що впливають на майбутнє американської валюти, важливо відзначити, що її глобальний вплив залишається надзвичайно сильним, що ускладнює швидке виключення її зі світової фінансової сцени. Долар продовжує грати ключову роль у світовій торгівлі, виступаючи основою для транзакцій, і центральні банки країн все ще утримують значну кількість своїх резервів у доларах США. Однак сучасна економіка, як і всесвіт, піддається постійним змінам. У цьому контексті важливо уважно спостерігати за майбутнім розвитком долара США та його роллю в глобальній валютній системі та в економіці загалом. Для більшого розуміння сьогоdnішніх позицій долара США розглянемо співвідношення частки ВВП США у загальносвітовому та частки долара США у світових резервах.

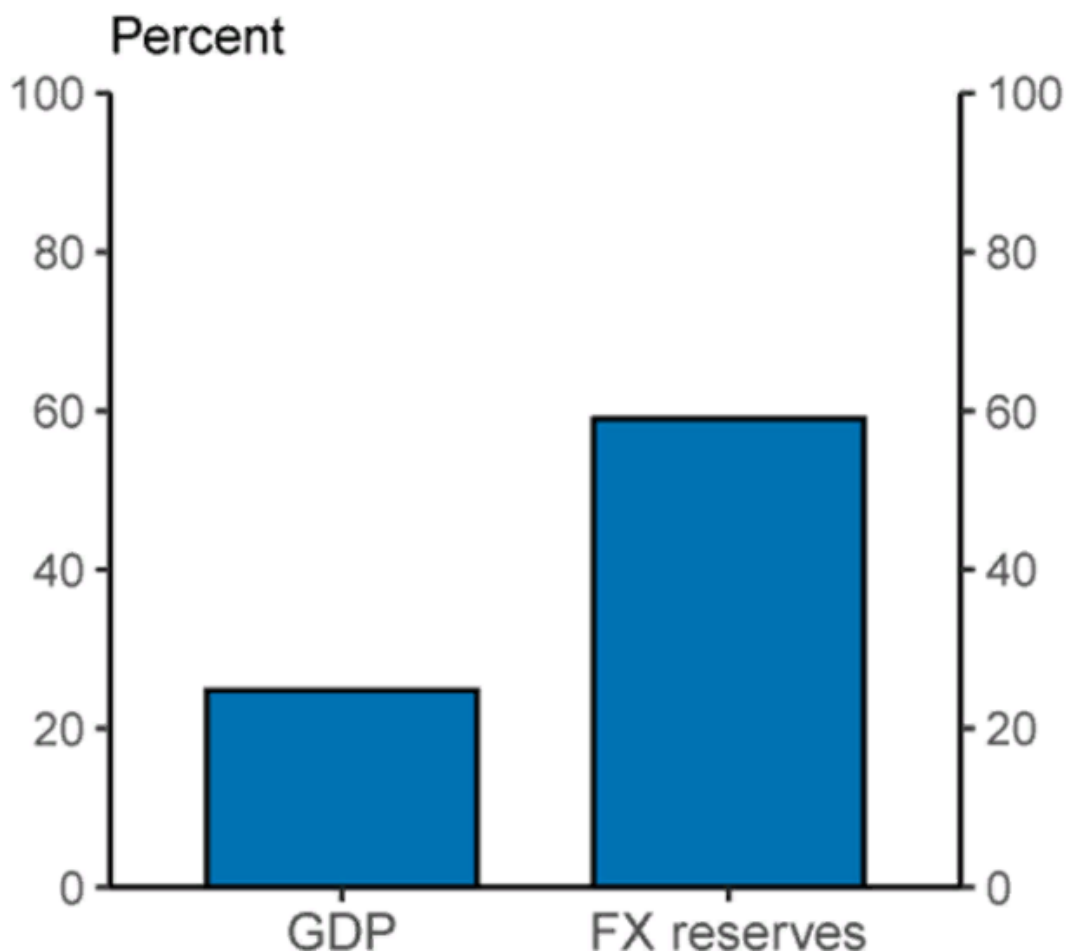

Рисунок 2.4 – Співвідношення частки ВВП США у загальносвітовому та частки долара США у світових резервах

Якщо порівнювати ці показники із показниками конкурентів, то маємо, що ВВП ЄС становить близько 15% у той час як доля євро у світових резервах становить близько 20,53%. У Китаю ж частка юаню у світових резервах становить лише 2,5% [41].

2.2. Вплив долара США на ринок нафти.

На міжнародному ринку ціна на сиру нафту встановлюється в доларах США. Цей факт має важливі наслідки як для імпортерів та експортерів нафти, так і для валют, які використовуються в цих країнах. Імпортери нафти, які не використовують долари США як свою валюту, повинні фактично отримати долари США для купівлі нафти, тоді як експортери нафти, які використовують валюту, відмінну від доларів США, повинні фактично конвертувати долари США у свою національну валюту від продажу нафти [29]. Таким чином, зміна обмінного курсу долара США може вплинути на ціну, яку заплатить імпортер нафти, а експортер нафти отримає у своїй національній валюті. Зв'язок між цінами на нафту та обмінним курсом долара США є важливою темою для економістів, політиків, науковців, політиків і навіть журналістів, і вона перебуває під постійним наглядом з моменту створення нафтодоларів у 1970-х роках. Питання про те, що станеться з ціною на нафту в разі значного підвищення курсу долара США, може спати на думку багатьох експертів із країн-експортерів нафти через зв'язок між цінами на нафту та їхніми доходами, а також багатьом учасникам ринку. І навпаки, політики та дослідники також можуть бути зацікавлені у впливі цін на нафту на обмінні курси, оскільки зміни цін на нафту можуть призвести до коливань вартості валюти як країн-імпортерів, так і країн-експортерів нафти через умови торгівлі.

Нафта є важливим стратегічним ресурсом. Усі ключові макроекономічні змінні для вагомих країн, включаючи валовий внутрішній продукт (ВВП), рівень безробіття та рівень інфляції, чутливі до змін цін на енергоносії, зокрема цін на нафту. Джеймс Д. Хемілтон зазначив, що з відставанням приблизно в три чверті року (тобто дев'ять місяців) майже всі депресії в США після Другої світової війни передували різкому шоку цін на нафту [23]. Однак він підкреслив, що без контролю за іншими змінними це співвідношення випередження-відставання не слід

інтерпретувати як нафтові шоки, що викликають ці депресії. Пов'язуючи ціни на нафту та основні макроекономічні змінні США, Камареро та Тамаріт розширюють аналіз Хемілтона і виявляють, що спад у 1970-х та 1980-х роках можна пояснити, принаймні частково, шоками цін на нафту [24]. Ціни на нафту залежать від геополітики, умов попиту та пропозиції, сезонних факторів, коливань фінансових ринків, військових конфліктів і міжнародних організацій, таких як ОПЕК [28]. За простим емпіричним правилом, збільшення попиту на сиру нафту та зменшення її пропозиції призведе до підвищення цін на нафту. Такі країни, що розвиваються, як Китай та Індія, відіграли важливу роль у стимулюванні попиту на нафту протягом останніх двох десятиліть [30]. Темпи зростання реального ВВП у цих країнах становили в середньому 3,4% у 1980 році, який зріс до 8,6% у 2017 році. Оскільки в основному нафта торгується в доларах США, коливання обмінних курсів долара можуть значно вплинути на попит на нафту з боку цих країн, що розвиваються, а також інших розвинених імпортерів нафти, що впливає на ціни на нафту. Наприклад, підвищення курсу долара США може знизити попит на нафту та знизити ціни на нафту.

Ціни на нафту зазнали величезної волатильності протягом останніх двох десятиліть. Використовуючи West Texas Intermediate (WTI) як еталон, рисунок 1 показує, що з 2002 по 2008 рік відбувся величезний стрибок цін на нафту, піднявшись приблизно з 29 доларів США за барель до 146 доларів США за барель. Науковці стверджували, що через важливість нафти в економіці безперервні коливання цін на нафту не тільки впливають на ключові економічні та фінансові фактори (наприклад, обмінні курси), але й змінюють їх співвідношення з цінами на нафту [25]. Рисунок 2.5 та рисунок 2.6 свідчать про те, що вартість долара США відносно євро на єни зазнала помітного зниження приблизно в той самий проміжок часу (2002-2008).

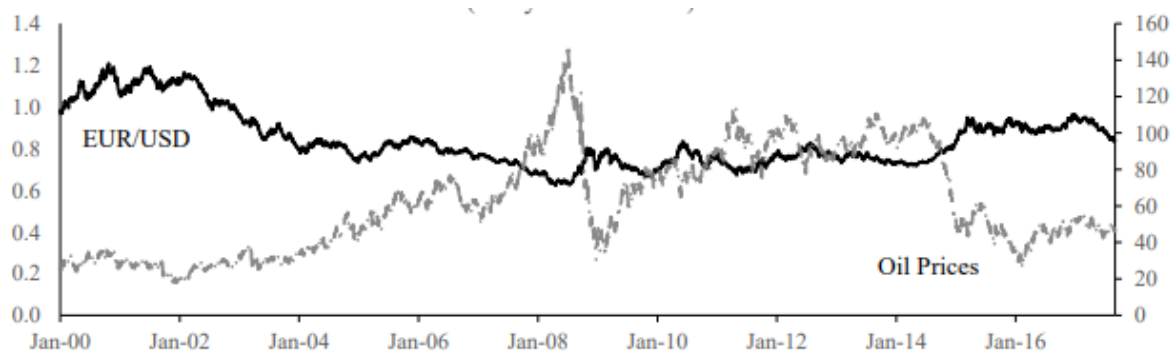

Рисунок 2.5 – Відношення курсу євро до курсу долара США на тлі світових цін на нафту 2000-2016

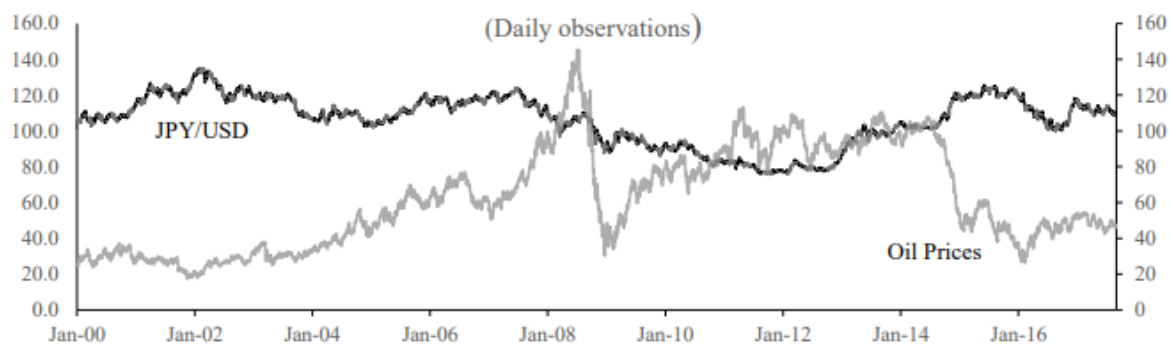

Рисунок 2.6 – Відношення курсу єни до курсу долара США на тлі світових цін на нафту 2000-2016

Насправді зниження курсу долара США можна помітити майже перед кожним зростанням цін на нафту. Однак відповідність між високими (низькими) цінами на нафту та низькими (високими) обмінними курсами долара США, безумовно, не слід розглядати як причинно-наслідковий зв'язок без ретельного дослідження залежності між двома змінними.

Зміна цін на нафту може вплинути на курси долара США кількома способами. Перший – через умови торгівлі, представлені Аmano та Норденом [26]. Основна ідея цієї теорії полягає в тому, що ціни на нафту можуть впливати на сектори, які безпосередньо впливають на обмінний курс. Розглянемо світ із двома країнами та двома секторами, що складається з торгівельних і неторговельних товарів. Неторгові товари, такі як робоча сила та нерухомість, не можна експортувати чи імпортувати, і їх можна використовувати лише на основі балансу місцевого попиту та пропозиції, тоді як торгівельні товари можна експортувати чи імпортувати на міжнародному ринку (наприклад, нафтова промисловість, промисловість мобільних телефонів і металургія). Виходячи з цієї теорії, якщо в країні А неторговельний сектор є більш енергоємним, ніж торгівельний, його торгівельний сектор матиме вищу ціну, ніж у країні Б, що призведе до подорожчання неторговельного сектора, а отже, до вищої ціни реального обмінного курсу для країни А [31].

Якщо ціна нафти зміниться, то номінальний обмінний курс, який пов'язаний з інфляцією через паритет купівельної спроможності (ПКС), також зміниться. Наприклад, зростання цін на нафту призведе до інфляції, а отже, до знецінення торгівельного сектору для країн, які сильно залежать від нафти, що призведе до погіршення торговельного балансу та згодом до знецінення валюти [32].

Друга теорія вперше представлена Кругманом [27]. Загалом він зосереджений на передачі багатства з країн-імпортерів нафти (таких як США та Японія) до країн-експортерів нафти (таких як ОПЕК) у разі підвищення цін на нафту. Виходячи з цієї теорії, у короткостроковій перспективі зростання цін на нафту призведе до зростання обмінних курсів країн-експортерів нафти через передачу багатства (у доларах США) від імпортерів нафти до експортерів нафти. Проте збільшення накопиченого багатства для країн-експортерів нафти, таких як ОПЕК, означає закупівлю більшої кількості товарів у промислово розвинутих

країнах, таких як Сполучені Штати, що може призвести до підвищення курсу долара США в середньостроковій та довгостроковій [33]. Чистий вплив зміни ціни на нафту на обмінний курс долара США тоді визначається залежністю США від імпортованої нафти по відношенню до кількості продукції США, що експортується до країн-експортерів нафти, і переваг цих країн щодо продукції США.

З іншого боку, курс долара США також може вплинути на ціни на нафту. Рисунок 2.7 демонструє вплив знецінення долара США на попит і пропозицію нафти. Оскільки нафта деномінована в доларах США, імпортери нафти повинні фактично купувати долари США, щоб придбати сиру нафту, а експортери нафти по суті повинні конвертувати долари США у свою національну валюту для економічної діяльності. На малюнку 3 припустимо, що D_0 і S_0 – попит на нафту з боку імпортерів нафти та пропозиція нафти з боку виробників нафти відповідно. Якщо припустити фіксовану ціну на нафту (у доларах США), падіння вартості доларів США означає дешевшу нафту для країн-імпортерів нафти, окрім США, що призводить до підвищення попиту на нафту. На графіку це означає, що крива попиту зміститься вправо від D_0 до D_1 , що призводить до вищих рівноважних цін на нафту.

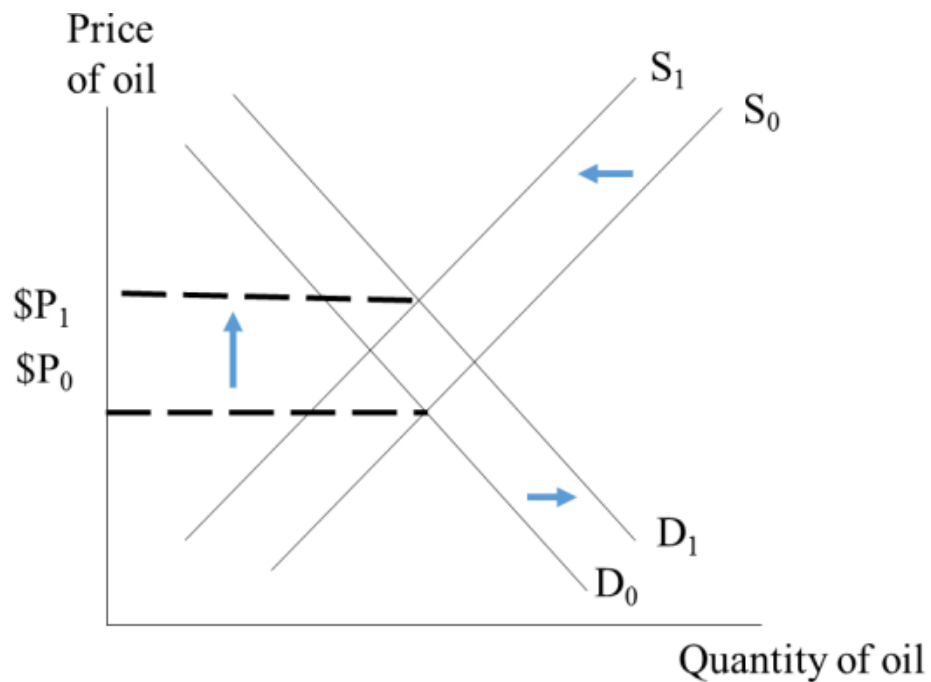

Рисунок 2.7 - Вплив знецінення долара США на попит і пропозицію нафти

Водночас, з боку пропозиції дешевша сира нафта через нижчий обмінний курс долара США означає, що виробники нафти більше не видобуватимуть на рівноважному рівні до зміни обмінного курсу. Крива пропозиції на малюнку 3 зміститься вліво від S_0 до S_1 . Зміщення кривої попиту вправо та кривої пропозиції вліво свідчить про те, що рівноважна ціна нафти (у доларах США) зросте з P_0 до P_1 . Таким чином, обмінні курси долара США зворотно впливають на ціни на нафту, як показано на рисунку 2.7.

Підсумовуючи, важливість взаємозв'язку між курсами долара США та цінами на нафту проявляється через наслідки їх нестабільності для економіки. Волатильність обмінного курсу долара США проявляється в нестабільності міжнародної купівельної спроможності країн-експортерів нафти [34]. Падіння та зростання цін на нафту відкриває нові можливості як для інвесторів, так і для спекулянтів на нафтовому ринку. Велика кількість доларів буде надходити на ринок через слабкість долара, який залишить ринок, коли вартість долара зросте. З

іншого боку, нестабільність цін на нафту проявляється в кількості багатства, що переходить від імпортерів нафти до експортерів. Вплив на коливання їхніх доходів від нафти відображається на їхній економіці.

Проте якщо ми подивимось на ситуацію, що склалася починаючи з 2017-2018 років, то ми можемо побачити, що взаємозв'язок між ціною на нафту та доларом США почала дещо змінюватись. Пов'язано це, насамперед, із тим, що США забільшили видобуток нафти завдяки успіху технології горизонтального буріння та гідророзриву. Насправді США стали нетто-експортером продуктів переробки нафти в 2011 році, а зараз стали найбільшим виробником сирової нафти, обігнавши навіть Саудівську Аравію. Відповідні дані наведені нижче.

Рисунок 2.8 – Видобуток сирової нафти США 1950-2022 тис.бар на добу

З відповідного графіку можемо констатувати, що з початку 10-х років спостерігається майже постійне збільшення видобутку. Рівень видобутку сирової нафти в США зріс до 12696 тис.бар на добу у березні 2023 року. Максимальний видобуток досягав 12879 тис.бар на добу. Приріст видобутку у 2020 році порівняно з 2010 склав 106,2%.

Оскільки експорт нафти зі США збільшився, імпорт нафти зменшився. Це означає, що вищі ціни на нафту більше не сприяють зростанню дефіциту торгівлі США, а фактично допомагають його зменшити. У результаті ми бачимо, що історично сильна зворотна залежність між цінами на нафту та доларом США стає все більш нестабільною. На рисунках 2.5 та 2.6 ми могли бачити, що коефіцієнт кореляції був переважно негативним, але це починає змінюватися.

Енергетичне домінування США змінило фундаментальні економічні відносини. Сьогодні зростання цін на нафту може бути пов'язане зі зміцненням долара США, тоді як зростання цін на нафту колись викликало падіння курсу долара. Зростання експорту нафти, природного газу та продовольства в США, а також збої на ринку, спричинені війною в Україні, пояснюють зміну цього фундаментального зв'язку. Наслідки для країн, які залежать від імпорту продовольства та енергії, а також для країн, які покладаються переважно на експорт нафти та газу, можуть бути глибокими.

У минулому зростання цін на нафту завжди асоціювалося зі зниженням курсу долара. Зниження курсу захистило світових споживачів від зростання цін. Ці стосунки зараз розриваються. Сьогодні зростання цін на нафту пов'язане зі зростанням курсу долара. Таким чином, для країн, які імпортують нафту та природний газ, вплив зростання цін на нафту та газ у доларах посилюється в їхніх валютах.

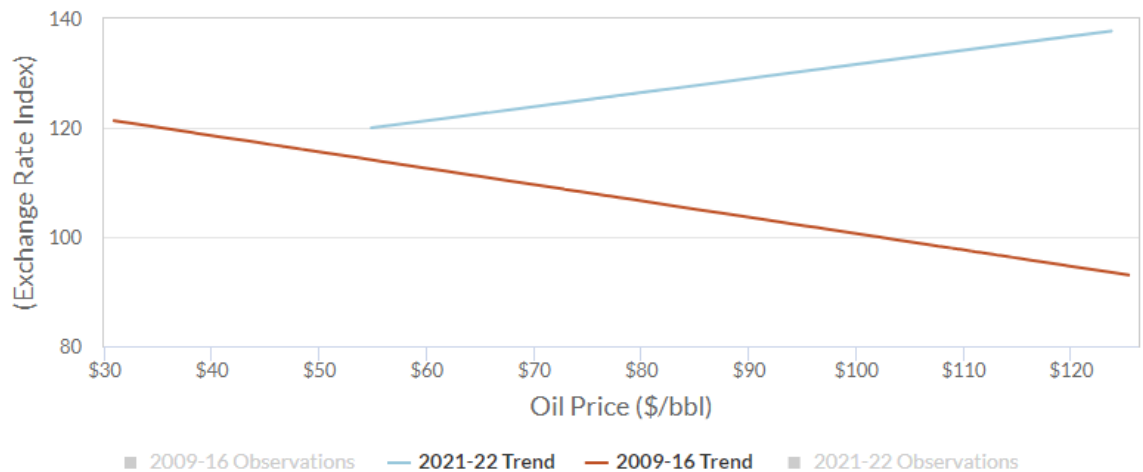

Рисунок 2.9 – Пара індекс курсу долара США-ціна на нафту у період 2009-2016 та 2021-2022

На графіку представлено історичний зв'язок між індексом і цінами на нафту з 2008 до 2016 року. Протягом цього періоду підвищення ціни Brent на 10% зазвичай призведе до зниження курсу долара на 1,6%.

Як показано на малюнку, сьогодні співвідношення змінилося. З початку 2021 року підвищення Brent на 10% призводить до зростання курсу приблизно на 1,5%.

Цю трансформацію вперше виявили економісти BIS (Банк міжнародних розрахунків). У своїй доповіді автори пояснюють, що США та долар виграли від шоку цін на продовольство та енергоносії, викликаного вторгненням росії в Україну. Далі вони визнають, що цей епізод цін на енергоносії відрізняється від попередніх, оскільки умови торгівлі для США були змінені через перетворення країни на значного експортера енергії.

Змінені відносини відображені в даних про торговельний баланс США в енергетиці, зібраних Міністерством з питань торгівлі США та опублікованих у Щомісячному енергетичному огляді Управління енергетичної інформації США. На рисунку 6 нижче представлені ці дані разом із датованою ціною Brent.

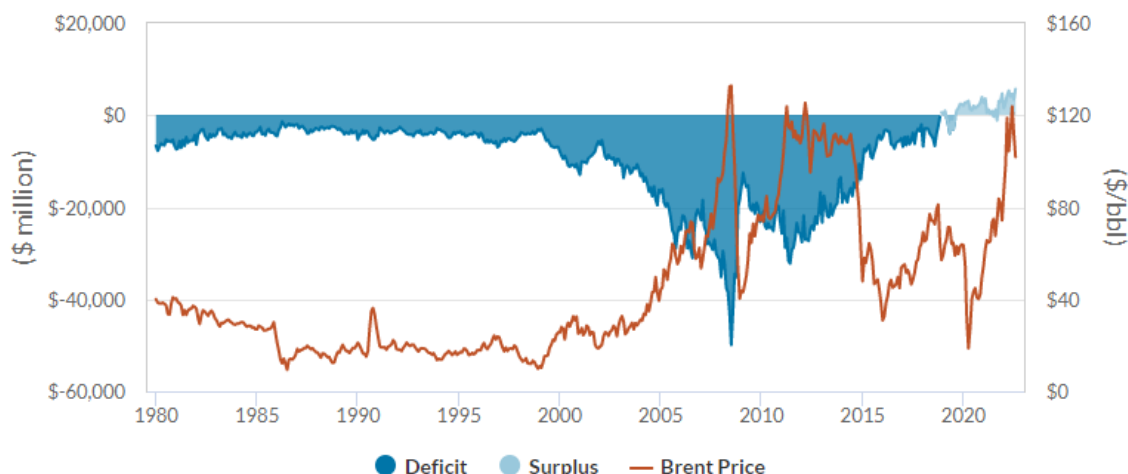

Рисунок 2.10 - Торговельний баланс США в енергетиці та відповідні ціни на нафту Brent

З 2005 по 2015 рік баланс торгівлі енергоносіями США негативно корелював із ціною Brent. У 2019 році ситуація змінилася, коли сланцевий видобуток різко зріс.

Порівнюючи період з 2009 по 2021 рік і більш пізній період, можна відзначити підвищену вразливість економік країн-імпортерів нафти. До того, як підвищення ціни Brent на 10 доларів за барель призвело до падіння курсу долара приблизно на 1,5%. Тепер підвищення на 10 доларів США спричиняє підвищення курсу приблизно на 2,5%. У сукупності коливання обмінного курсу становить приблизно чотири відсоткові пункти за кожні 10 доларів зміни цін на нафту з того часу, коли США були великим імпортером нафти та природного газу і до сьогодні.

Зміна співвідношення між нафтою та доларом означає, що зростання вартості долара в поєднанні зі зростанням цін на нафту та газ стримуватиме економічне зростання. У минулому ослаблення долара захищало споживачів нафти в більшості країн світу від зростання цін на енергоносії. Сьогодні споживачі стикаються з подвійним ударом: вищими цінами на нафту в доларах і ще вищими цінами у їхній

власній валюті. У минулому негативна кореляція між курсом долара та цінами на нафту зменшувала вплив зростання цін на світове споживання нафти. Розворот, пов'язаний із зростанням експорту нафти зі США, означає, що вплив зростання цін на нафту на світове споживання буде посилено зміцненням долара.

2.3. Трансформація світового економічного порядку за участі долара США.

Участь долара США в світовому економічному порядку була визначальною протягом багатьох десятиліть. Долар виступає основною резервною валютою багатьох країн і використовується в міжнародній торгівлі, фінансових операціях та розрахунках. Це дає США значний економічний та фінансовий вплив у світі. Однак, останні роки свідчать про поступову трансформацію світового економічного порядку, де роль долара може зазнати певних змін. Кілька факторів сприяють цій трансформації:

- 1) Зростання економічної потужності і впливу інших країн: Країни, такі як Китай чи Індія, набувають все більшої економічної ваги і впливу у світі. Їх валюти, зокрема юань, можуть поступово займати більш значущу роль у міжнародних розрахунках та резервних активах.
- 2) Розширення використання альтернативних валют: Деякі країни та регіональні блоки, такі як Європейський Союз, активно працюють над зміцненням своєї валюти - євро - як альтернативи до долара. Це може призвести до зменшення залежності від долара у світових розрахунках.
- 3) Геополітичні зміни: Політичні та геополітичні події можуть впливати на світовий економічний порядок. Зміни у відносинах між країнами та поява нових геополітичних акторів можуть змінити роль долара у світовій економіці.

Все це вказує на поступову трансформацію світового економічного порядку, де роль долара США може бути змінена або зменшена. Проте, важливо враховувати, що зміни в світовому економічному порядку відбуваються повільно і їх реалізація може зайняти значний час. У світовій економіці завжди присутній процес трансформації і адаптації, і роль долара США не є винятком. Загальний хід подій та розвиток нових економічних та фінансових інструментів можуть створити

нові умови для формування світового економічного порядку, в якому роль долара може бути переглянута. Проте, це процес, який вимагає часу, стабільності та глибоких змін у глобальній економічній системі [43].

З врахуванням широкого розповсюдження глобалізаційних процесів та постійних фундаментальних змін у різних галузях світової економіки, міжнародна валютна система неодмінно зазнає суттєвих змін. За кожен рік вона все більше піддається впливові економічних, політичних і соціально-демографічних факторів. Для кращого розуміння та можливого передбачення майбутнього світової валютної системи та загальної економіки, важливо детально проаналізувати основні тенденції та фактори, які впливатимуть на подальшу роль найбільш розвинених країн світу та їх валют.

Враховуючи вказані обставини, слід визнати, що серед усіх глобальних валют, долар США володіє найбільшим впливом на світову економіку та міжнародну валютну систему. Це пояснюється його статусом головної резервної валюти, широким застосуванням у міжнародних розрахунках та його важливою роллю у визначенні курсів багатьох місцевих валют. Проте, в останні десятиліття спостерігається перегляд його ролі, оскільки інші валюти набувають значної сили. Особливо варто відзначити конкуренцію з боку євро та китайського юаня, які активно переосмислюють свої позиції у світовій валютній системі та змагаються за нові сфери впливу.

У майбутньому можна очікувати позитивного розвитку євро, оскільки спостерігаються певні фактори, що сприяють його зміцненню. Одним з них є політичні та соціально-економічні зміни в Євросоюзі. Деякі експерти вже помічають ознаки дезінтеграції єврозони, де розвинені країни Західної Європи (Німеччина, Франція, Австрія та інші) можуть відокремитись від менш розвинених країн Південної та Західної Європи [44]. Основними проблемами, які гальмують розвиток Євросоюзу та його валюти, є економічні труднощі менш розвинених країн

та негативний вплив нелегальної міграції на демографічну ситуацію в Європі. Шляхом подолання цих проблем, Євросоюз може очікувати значного економічного зростання, що зміцнить роль євро як єдиної валюти для розрахунків у всій Європі.

Варто також звернути увагу на вплив розвинених країн Азії і Тихоокеанського регіону на світову валютну систему. Китай, Японія та Південна Корея активно змагаються за вплив у цьому регіоні. Китайський юань та японська єна змагаються за перевагу на азійському валютному ринку, і, незважаючи на перевагу Китаю, яка проявляється в його економічному лідерстві як в регіоні, так і в світі, боротьба за визначальну роль у світовій валютній системі ще триває. Китай має намір використовувати свою позицію на азійському ринку в якості триггеру для послаблення домінування долара США як головної світової валюти.

Розглядаючи плани євро та юаню, можна зробити висновок, що перехід від глобалізації до регіоналізації стане характерним для майбутнього. Основними тенденціями цього періоду відносно світової валютної системи будуть політичне зближення країн у межах регіонів та зростання економічної взаємодії між найбільш розвиненими державами, що призведе до збільшення використання регіональних валют у міжнародній торгівлі. У Європі такою валютою безумовно стане євро, а в Азійсько-Тихоокеанському регіоні - китайський юань [45]. Головна боротьба між світовими валютами відбудеться за Близький Схід та африканські країни. Незважаючи на прагнення розвинених країн Африки створити власну регіональну валюту - афро, долар та євро будуть продовжувати змагатися за лідерство в регіональних розрахунках. Усі ці світові тенденції неоднозначно впливають на сучасну роль долара США у світовій валютній системі та його потенціал у майбутньому. Логічним є той факт, що поточні позиції долара США у світовій економіці зазнають постійного тиску, а останнім часом ситуація навіть погіршується. Очевидно, що за умов нинішніх фундаментальних змін необхідно

розглянути потенційні сценарії розвитку долара США та світової валютної системи в майбутньому.

У контексті глобальної фінансової кризи, яка виникла внаслідок пандемії коронавірусу, багато експертів прогнозують подальше зміцнення впливу долара США на світовому ринку [46]. Основним аргументом є той факт, що в кризових умовах інвестори більш уважно стежать за менш ризиковими інструментами. Державні 10-річні облігації США є одними з таких безризикових інвестиційних інструментів, які знаходяться у портфелях багатьох світових інвесторів. Рівень доходності цих облігацій прямо залежить від темпів розвитку американської економіки. Протягом останнього року доходність облігацій значно зросла і повернулася до показників до кризи. Це свідчить про зростання довіри світових інвесторів до майбутнього США.

Крім того, варто відзначити, що держави та приватні інвестори продовжують зберігати значну частку свого фінансування у доларах США. Це дозволяє долару США утримувати свої позиції на розвинених фінансових ринках і безперешкодно проникати в нові економічні сфери по всьому світу. Незважаючи на тенденцію до посилення впливу місцевих валют на регіональній економіці, долар США все ще має значний потенціал для стримування своїх конкурентів.

З наміром підтримки власної та світової економіки, Федеральна Резервна Система (ФРС) несподівано випустила значну суму доларів США у період пандемії коронавірусу. Основними цілями цієї емісії були грошово-кредитні та фінансові заходи для стимулювання економіки. Це призвело до певного знецінення валюти та збільшення рівня інфляції, що в свою чергу призвело до спаду і стагнації [47].

Крім того, долар США значно піддається впливу волатильних цін на світові ресурси, особливо нафту та газ. Незалежно від коливань цін на нафту, курс долара реагує на будь-які структурні зміни. Крім того, результати "сланцевої революції"

поступово зникають. Видобування сланцевого газу та нафти в США вичерпує доступні ресурси, що призводить до втрати США впливу на ринку нафтопродуктів. Це стає серйозною проблемою для регіону. Прогнозується, що з нинішнім темпом видобутку сланцевої нафти, її вистачить лише до 2030 року, а сланцевого газу - до 2040 року. Все це залежить від світових цін на нафтопродукти та попиту на них.

На міжнародній фінансовій арені в даний час виникає значна кількість суперечок, які стосуються майбутнього світової фінансової системи та ролі, яку відіграє долар США в цьому контексті. Очевидно, що така ситуація має об'єктивні причини, оскільки існує безліч факторів, що безпосередньо або опосередковано впливають на подальші розвиток подій в цьому сегменті.

Долар США, виявляючи найвищу валютну привабливість у світовій економіці, зазнав максимального розквіту. Майбутнє долара в значній мірі залежить від зовнішньої та внутрішньої економічної активності США. Головною метою країни має стати збільшення кількості механізмів впливу на світові економіки та глобальну торгівлю, шляхом регулювання обсягів зовнішньої торгівлі та впливу на світові ціни.

Отже, у міжнародній валютній системі спостерігається період нестабільності, що характеризується значними змінами в світовій фінансовій та торговельній сферах. У цьому контексті глобальні валюти переглядають свої механізми впливу та продовжують інтегруватися на міжнародних ринках. Долар США продовжує виступати головною світовою валютою для проведення зовнішньоторговельних операцій. Його основні конкуренти, такі як євро та юань, зміцнюють свою позицію в своїх регіональних економіках і поступово збільшують свій обіг по всьому світу. Надзвичайно важливим є прогнозування майбутнього всієї світової валютної системи.

ВИСНОВКИ

На основі аналізу ролі долара США у сучасній системі світогосподарських відносин, можна деякі важливі висновки:

1. Постійні структурні зрушення в глобальній економіці та світовій валютній системі відображають необхідність адаптації до змін у політичному, соціально-економічному контексті. Взаємодіючі складові світової валютної системи формують надскладний комплекс, який регулює міжнародні економічні відносини. Ключове значення у забезпеченні функціонування цієї системи мають світові резервні валюти, такі як долар США, євро, японська єна, англійський фунт стерлінгів і китайський юань. Вони широко використовуються для зовнішньоекономічних операцій, розподілу активів та капіталові руху, а також визначають обмінні курси міжнародних валют.

2. За протягом віків, долар США як світова валюта пройшов крізь багато змін, пережив висхідні й спадні періоди, стикався з великими фінансовими кризами та воєнами, і зазнавав сильної конкуренції з інших світових валют. Як національна валюта однієї з найбільш розвинених економік, долар США не тільки зміцнив свою позицію як однієї з ключових світових валют, але й продовжує покращувати своє фінансове становище у всьому світі. Бреттон-Вудська конференція була визначальною подією, що вплинула на статус долара у світовій валютній системі, прийнято рішення про введення золотодевізного стандарту, який базувався на золоті та двох резервних валютах - доларі США та фунті стерлінгів. Перша і Друга світові війни також сильно вплинули на розвиток долара. Післявоєнні періоди призвели до структурних змін у світовій економіці та валютній системі, але долар США продовжував закріплювати своє місце завдяки здатності стимулювати економіку провідних країн світу, які були постраждалими від війни.

3. У сучасній глобальній економічній системі долар США займає одне з провідних положень. Торговельний баланс є важливим компонентом платіжного балансу і має вирішальне значення для економічного розвитку країн. Розвинені країни мають велику залежність від зовнішньоторговельних зв'язків з США, які впливають на внутрішній розвиток їхніх економік. Американський долар також впливає на світові фінанси, оскільки він є головною резервною валютою з більш ніж половиною всіх світових запасів у іноземних валютах. Крім того, він широко використовується у зовнішньоекономічній діяльності та притягається до руху капіталу і інвестицій.

4. У сучасній міжнародній фінансовій системі долар США досяг надзвичайної міцності. Багато країн вважають доцільним прив'язувати свої валюти до долара. Це дозволяє уникнути коливань в обсягах зовнішньої торгівлі завдяки стабільності долара. Крім того, спостерігається зміщення уваги з простого експорту на накопичення логістичних та технологічних особливостей виробництва. Такий значний вплив на світові ціни дозволяє долару США залишатись домінуючою валютою в світовій валютній системі.

5. Останнє десятиліття показало, що долар США зазнав впливу конкуренції з боку інших світових валют. Хоча він займає значне місце в глобальній економіці, майбутнє його статусу є неоднозначним. Євро та китайський юань поступово вибухають на світовій арені. Вони активно зміцнюють свої позиції у власних регіонах, поступово витісняючи долар США.

6. Майбутнє долара США не виглядає однозначно через вплив численних факторів. Серед них варто відзначити загострену конкуренцію з іншими провідними валютами, особливо в контексті регіоналізації, де ЄС та Китай активно зміцнюють свої позиції в Європі та Азії відповідно. Крім того, сучасна світова фінансова криза, спричинена наслідками пандемії коронавірусу, також має важливе значення для майбутнього долара США. Країни по всьому світу переосмислюють

свої економічні інтереси та напрямки розвитку, що може підірвати важливість долара США як ключової резервної валюти. Крім того, значний вплив має процес диджиталізації, зокрема проникнення альтернативних валют у фінансову систему, що структурно змінює всю систему фіатних грошей.

Список Джерел

- 1) Луцишин З. О. Трансформація світової фінансової системи в умовах глобалізації : монографія / З. О. Луцишин. — К. : Друк, 2002. — 320 с.
- 2) Лавріненко О. В. Трансформація валютних систем країн центральної та східної Європи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / О. В. Лавріненко. — Київ, 2012. — 22 с
- 3) Міжнародні фінанси: навчальний посібник / [І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Макаренка та д-ра екон. наук, доц. І. І. Д'яконової. — Київ : «Центр учбової літератури», 2012. — 548 с.
- 4) Лукашенко С. В. Глобальна валютна система в контексті трансформації глобальної фінансової архітектури / С. В. Лукашенко // Економічний часопис – XXI. — № 5–6. — 2011. — С. 8–12.
- 5) Резнікова Н. В. Роль долара в сценаріях кризового розвитку міжнародної валютної системи / Н. В. Резнікова, М. М. Відякіна // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журнал. — К. : НАУ, 2013. — № 2. — С. 168–175.
- 6) Прохорова М. Е. Формування новітньої парадигми валютної системи / М. Е. Прохорова, Д. А. Рижко // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. — 2012. — № 1–2 (Том 1). — С. 56–61. — (Серія: економіка, право, політологія, туризм).
- 7) Терещенко С. В. Формування передумов трансформації глобальної валютної системи: дис. канд. екон. наук : 08.00.02 / Терещенко Світлана Валентинівна. — К., 2012. — 185 с.
- 8) Кулішов В. В. До питання про світову валютно-фінансову систему / В. В. Кулішов // Вісник ЖДТУ. — 2013. — № 1(63). — С. 356–358.

- 9) Богдан Т. П. Трансформація національної системи контролю руху капіталів в умовах реформування міжнародної фінансової архітектури / Т. П. Богдан // Фінанси України. – 2013. – № 7. – С. 18–32
- 10) Черняк О. І. Проблеми і перспективи розвитку світової валютної системи в умовах глобальної економічної кризи / О. І. Черняк, Д. Р. Кержковська // Науковий вісник ЧДІЕУ. — 2010. — № 1 (5). — С. 17–28.
- 11) Журавка Ф. О. Проблемні аспекти вибору резервної валюти при формуванні та управлінні золотовалютними резервами: світові тенденції та Україна / Ф. О. Журавка // Вісник СевДТУ : збірник наукових праць. — 2008. — Вип. 92. — С. 72–77. — («Економіка і фінанси»).
- 12) Дзюблюк О. В. Валютна політика: підручник. — К. : Знання, 2007. — 422 с.
- 13) Антоненко К. В. Перспективи створення Північноамериканського союзу і наслідки для світової економіки [Електронний ресурс] / К. В. Антоненко, В. В. Ярошенко // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. — 2011. — № 29. — Режим доступу : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/issue/view/12C>.
- 14) Історія американського долара [Електронний ресурс] / Комунальний заклад "Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олеся Гончара" Херсонської обласної ради
- 15) Валютный рынок – аналитика форекс. Валютная система (Monetary system). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://forexaw.com/TERMs/Money/Currencies/l699>
- 16) Козменко А.В. Тенденції реформування світової валютної системи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf-cv.at.ua/forum/93-919-1>

- 17) Shlaes, Amity *The Forgotten Man: A New History of the Great Depression* (2007) ISBN 0-06-093642-8.
- 18) Черняк О. І., Кержковська Д. Р. Проблеми і перспективи розвитку світової валютної системи в умовах глобальної економічної кризи. / О. І. Черняк, Д. Р. Кержковська // Науковий вісник ЧДІЕУ – 06.11.2010 р.
- 19) Ротбард Мюррей *America's Great Depression*, 5-те видання, Mises Institute: 2005
- 20). Kregel J. An Alternative Perspective on Global Imbalances and International Reserve Currencies [Electronic resource] / J. Kregel. — 2010. — Mode of access : http://www.levyinstitute.org/pubs/ppb_116.pdf.
- 21) Saidi N. The Role of Gold in the New Financial Architecture / N. Saidi, F. Scacciavillani // Dubai International Financial Centre (DIFC). — 2010. — Economic Note, No. 13. — 19 p.
- 22) Заблоцька Г. О. Світові тенденції акумуляції та використання міжнародних золото- валютних резервів / Г. О. Заблоцька // Галицький економічний вісник. - 2010. - № 2 (27). - С. 11-17.
- 23) Hamilton, J. D. (1983). Oil and the Macroeconomy since World War II. *Journal of Political Economy*, 91(2), 228–248. <https://doi.org/10.1086/261140>
- 24) Camarero, M., & Tamarit, C. (2002). Oil prices and Spanish competitiveness. A cointegrated panel analysis. *Journal of Policy Modeling*, 24(6), 591–605. [https://doi.org/10.1016/S0161-8938\(02\)00128-X](https://doi.org/10.1016/S0161-8938(02)00128-X)
- 25) Reboredo, J. C., Rivera-castro, M. A., & Zebende, G. F. (2014). Oil and US dollar exchange rate dependence : A detrended cross-correlation approach. *Energy Economics*, 42, 132–139. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2013.12.008>

- 26) Amano, R. A., & Norden, S. Van. (1998). Oil prices and the rise and fall of the US real exchange rate. *Journal of International Money and Finance*, 17, 299–316.
- 27) Krugman, P. R. (1983). Oil and the dollar. In Bhandari, J.S., Putnam, B.H. (Eds.), *Economic Interdependence and Flexible Exchange Rates*. Cambridge University Press, Cambridge.
- 28) Hammoudeh, S., & Aleisa, E. (2004). Dynamic relationships among GCC stock markets and NYMEX oil futures. *Contemporary Economic Policy*, 22(2), 250–269.
- 29) Trehan, B. (1986). Oil Prices, Exchange Rates and the U.S. Economy: An Empirical Investigation. *Economic Review*, Federal Reserve Bank of San Francisco, 4, 25–43.
- 30) Wu, C., Chung, H., & Chang, Y. (2012). The economic value of co-movement between oil price and exchange rate using copula-based GARCH models. *Energy Economics*, 34(1), 270–282.
- 31) Habib, M. M., Butzer, S., & Stracca, L. (2016). Global Exchange Rate Configurations: Do Oil Shocks Matter. *IMF Economic Review*, 64(3), 443–470.
- 32) Backus, K. D., & Crucini, M. J. (2000). Oil prices and the terms of trade. *International Economics*, 50(4), 185–213.
- 33) Bénassy-Quéré, A., Mignon, V., & Penot, A. (2007). China and the relationship between the oil price and the dollar. *Energy Policy*, 35, 5795–5805.
- 34) Zhang, Y., Fan, Y., Tsai, H., & Wei, Y. (2008). Spillover effect of US dollar exchange rate on oil prices. *Journal of Policy Modeling*, 30, 973–991.
- 35) Васильєва, В. В. Фінансовий ринок [Текст] : навчальний посібник / В. В. Васильєва, О. Р. Васильченко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 368 с

- 36) Максименко, А. В. Облік і аналіз валютних операцій в комерційних банках [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 / А. В. Максименко. – К., 2002. – 18 с.
- 37) Boz, E., C. Casas, G. Georgiadis, G. Gopinath, H. Le Mezo, A. Mehl, and T. Nguyen (2020). "Patterns in Invoicing Currency in Global Trade." IMF Working Paper No. 20-126.
- 38) The Economist (2020). "Dollar dominance is as secure as American leadership." <https://www.economist.com/finance-and-economics/2020/08/06/dollar-dominance-is-as-secure-as-american-global-leadership>. Accessed August 18, 2021.
- 39) Judson, R. (2017). "The Death of Cash? Not So Fast: Demand for U.S. Currency at Home and Abroad, 1990-2016." International Cash Conference 2017.
- 40) Tooze, A. (2021). "The Rise and Fall and Rise (and Fall) of the U.S. Financial Empire." Foreign Policy <https://foreignpolicy.com/2021/01/15/rise-fall-united-states-financial-empire-dollar-global-currency> Accessed August 13, 2021.
- 41) Wincuin, J. (2019). "The China position: Gauging institutional investor confidence." Economist Intelligence Unit. <https://eiuperspectives.economist.com/financial-services/china-position-gauging-institutional-investor-confidence> Accessed August 18, 2021.
- 42) Taylor, J and J Williams (2009): "A black swan in the money market", American Economic Journal: Macroeconomics, 1(1), pp 58–83.
- 43) Мошенський С. З. Хаос і синергія: Ринки цінних паперів постіндустріальної епохи. Київ: ВБ «Випол», 2018. 504 с

- 44) Антициклічне регулювання ринкової економіки: глобалізаційна перспектива: монографія / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Д. Г. Лук'яненка та д-ра екон. наук, проф. А. М. Поручника. Київ: КНЕУ, 2010. 334 с.
- 45) Новак С. М., Сергієнко О. В. Еволюція теорій валютного курсу. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Фінансовий ринок України: стабілізація та євроінтеграція: зб. наук. праць. НАН України. Інститут регіональних досліджень. Львів, 2010. Вип. 1 (81). С. 46-58.
- 46) Kolinets, L.B. (2016), "Transformation of world financial order: the role of keynesianism and neoliberalism", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*. iss. 8, part 1, pp. 102-105.
- 47) Stock, J. H., & Watson, M. W. (2007). *Introduction to Econometrics*.

Имя пользователя:
Міжнародних фінансів Ананьєв Микола

ID проверки:
1015544643

Дата проверки:
10.06.2023 22:31:21 EEST

Тип проверки:
Doc vs Internet + Library

Дата отчета:
10.06.2023 22:31:35 EEST

ID пользователя:
100005723

Название файла: Чернишов Максим Романович

Количество страниц: 53 Количество слов: 11721 Количество символов: 86840 Размер файла: 598.39 KB ID файла: 1015197250

8.26% Совпадения

Наибольшее совпадение: 6.02% с источником из Библиотеки (ID файла: 1007982368)

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников